

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

Válka proti terorismu a její současné tendence

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Kamila Polášková

Studijní obor: Společenské vědy a německý jazyk se zaměřením na vzdělávání

prezenční studium

Vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila pouze literaturu uvedenou v příloženém seznamu. Nemám námitek proti půjčení práce se souhlasem katedry ani proti zveřejnění práce nebo její části.

V Olomouci dne 4. 4. 2012

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla za pomoc při psaní bakalářské práce poděkovat Mgr. Davidu Hamplovi, Ph.D., který mi poskytoval velmi cenné rady a podněty k tématu. V neposlední řadě děkuji také mé rodině za podporu.

Obsah

Úvod	6
1 Vymezení základních pojmů	8
1.1 Terorismus	8
1.1.1 Vývojové etapy terorismu	9
1.1.2 Typologie terorismu	10
1.1.3 Hlavní znak taktiky teroristických organizací.....	10
1.2 Protiterorismus.....	11
1.3 Islámská obrodná hnutí	11
1.3.1 Modernistický fundamentalismus	11
1.3.2 Tradicionalistický fundamentalismus	11
1.4 Islamismus	11
1.4.1 Umírněný islamismus.....	12
1.4.2 Teroristický islamismus	12
1.5 Hamás	12
1.6 Al-Káida.....	12
2 Útoky z 11. září 2001 a jejich souvislosti	13
2.1 Civilizace	13
2.2 Modernizace.....	15
2.3 Změny v mocenské rovnováze.....	15
2.4 Důsledky dekolonizace	16
2.5 Události 11. září 2001	19
2.5.1 Konspirační teorie	21
2.5.2 Narušení atmosféry klidu	22
2.5.3 Nástup globálního terorismu	23
3 Válka proti terorismu a její projevy	25
3. 1 Unilateralismus versus multilateralismus	25
3.2 Operace Trvalá svoboda	27
3.3 Operace Irácká svoboda.....	29
3.4 Mezinárodní situace	34
4 Současné tendence války proti terorismu.....	36
4. 1 Státy podporující terorismus	36

4. 1. 1 Pákistán	38
4. 2 Kontrola jaderného zbrojení	39
4. 3 Hrozby současného terorismu.....	41
4. 4 Současné tendence v boji proti terorismu	43
4. 4. 1 Situace na Blízkém a Středním východě.....	44
4. 4. 2 Komplexní strategie v boji proti terorismu	45
4. 4. 3 Hodnocení americké politiky v oblasti Blízkého a Středního východu.....	46
Závěr	49
Seznam použitých zkratk	50
Prameny a literatura	51

Úvod

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat válku proti terorismu a její současné tendence. Pozornost bude věnována nejen příčinám a důsledkům terorismu z náboženského, politického a bezpečnostního hlediska, ale také současným postupům, kterými se Západ a USA snaží bojovat proti globálnímu terorismu. Výchozí aspekt v mé práci představuje zahraniční politika Spojených států, které z pozice světové velmoci velkou měrou určují, jakým způsobem bude terorismus jako globální hrozba řešen.

Terorismus patří ke globálním hrozbám současnosti, proto představuje stále aktuální téma, u kterého vlivem některých médií dochází ke zkreslování či nesprávné interpretaci informací.

Téma terorismus v sobě zahrnuje velmi rozsáhlou problematiku, proto jsem se v rámci rozsahu mé bakalářské práce zaměřila konkrétně na problematiku války s terorismem a na její souvislosti.

Bakalářská práce bude strukturovaná do čtyř hlavních kapitol, ve kterých budou rozpracovány jednotlivé oblasti výše uvedeného tématu.

První kapitola si klade za cíl vymezit některé pojmy, které se v souvislosti s terorismem často používají. Správné povědomí o významu základních termínů představuje důležitý výchozí předpoklad pro porozumění tématu, proto je této oblasti věnována jedna samostatná kapitola.

Druhá kapitola hodlá seznámit čtenáře s možnými příčinami terorismu, přičemž východisko tvoří názory několika autorů, kteří se touto problematikou zabývají. Velký prostor v této části práce je věnován teroristickým útokům z 11. září 2001 na Spojené státy, které se staly důvodem k zahájení válečných operací v oblasti Blízkého východu. Jsou zde vysvětleny skutečnosti, které atentátu předcházely, a také jejich důsledky.

Třetí kapitola se zabývá politickou strategií Spojených států, které si ve snaze vypořádat se s terorismem zvolily cestu přímého zásahu. Analyzovány jsou obě války, které vedly Spojené státy spolu se svými spojenci v Afghánistánu a Iráku. Zohledněny jsou rovněž dopady válečných operací na mezinárodní politickou situaci.

Čtvrtá kapitola hovoří o nových hrozbách terorismu, které vyplývají z nástupu globálního terorismu. Tato kapitola chce seznámit čtenáře se současnými tendencemi v boji proti terorismu, které se zaměřují na komplexní řešení problému.

V českém prostředí se tématu terorismu z domácích autorů věnují například P. Barša, L. Kropáček a J. Eichler. Dostupné jsou také zahraničních tituly přeložené do českého jazyka.

Problém při studiu tohoto tématu mohou představovat některé monografie, které svým obsahem mnohdy nepřináší objektivní pohled na danou problematiku, ale mají spíš populistický charakter, což nevhodné pro objektivní analýzu. Proto bychom měli i z tohoto hlediska věnovat výběru literatury velkou pozornost.

1 Vymezení základních pojmů

V této práci se zmiňujeme pojmy, jejichž význam bývá v některých případech zkreslován či zaměňován. Jejich obsah lze chápat různě, v závislosti na tom, podle které vědní disciplíny je vykládán. Proto se některé z nich v rámci naší bakalářské práce pokusíme objasnit.

1.1 Terorismus

Pojem terorismus je značné části populace znám, jelikož se s ním s pravidelností setkává v různých médiích – od rozhlasu, televize až po internetové zdroje. Nejvíce se toto slovo dostalo do povědomí veřejnosti v souvislosti s událostmi z 11. září 2001 v New Yorku, kdy „terorismus,, tvořil součást mnoha titulních stran světových i domácích periodik. Původ slova terorismus pochází z latinského „terrere“, což znamená hrozit někomu či způsobovat pocit úzkosti. K posunutí významu tohoto slova, tak jak jej známe my, došlo během Velké francouzské revoluce, jež probíhala v letech 1789–1799.¹

Pro vyjádření toho, co terorismus představuje, existuje řada definic. Nelze však určit tu nejvhodnější, jelikož každá vychází z jiného úhlu pohledu. Jako terorismus bývají zpravidla označovány neočekávané a nepředvídatelné násilné útoky, jimiž si organizátoři chtějí vynutit na protistraně splnění svých požadavků. Terorismus může být vysvětlen také jako: „*násilná strategie, která se snaží primárně šířením strachu a hrůzy nahlodat stávající systém vlády a tím způsobit více či méně zásadní politicko-společenský převrat*“.²

Svou definici terorismu krátce po útocích na Spojené státy uveřejnila Rada Evropské Unie, a to v dokumentu nazvaném „Společný postoj Rady EU pro užití zvláštních opatření pro boj s terorismem“.³ Teroristický skutek je zde označen jako: „*množina vyjmenovaných činů, které mohou, svou podstatou nebo kontextem, vážně ohrozit chod konkrétního státu nebo mezinárodní organizace. V rámci vnitrostátních právních ráďů se jedná o skutky, které byly spáchány s úmyslem: vážně zastrašit obyvatelstvo; nenáležitě přimět vládu nebo mezinárodní organizaci ke konání či nekonání konkrétních kroků; vážně destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo*

---

1 The Online Etymology Dictionary. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.etymonline.com/index.php?term=terrorism>

² HOLUB, Tomáš. *Boj proti terorismu. Ve světle nauky o takzvané spravedlivé válce*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2009, s. 85

³ Odbor bezpečnostní politiky. *Definice pojmu terorismus*. [cit. 2011-12-1]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

mezinárodní organizace; vedením teroristické skupiny; účastí v teroristické skupině, a to i ve funkci informátora, poskytovatele finanční či materiální podpory, s vědomím, že tato pomoc napomůže páčání zločinných aktivit skupiny.“⁴

V tomto dokumentu nalezneme také definici pojmu teroristická skupina: „*strukturovaná skupina, složená z více než dvou osob, ustavená pro delší časové období a konající v rámci dělby práce kroky nutné ke spáchání teroristických činů. Nejedná se o náhodné či jednorázové spolčení.*“⁵

Policie České republiky označuje pojmem terorismus: „*užití násilí nebo hrozbu násilím za účelem vyvolání pocitu strachu ve společnosti, s cílem dosažení určitých, zpravidla politicky motivovaných cílů.*“⁶

Z jiného hlediska lze terorismus označovat za: „*Novou formu války s odlišným složením hlavních aktérů.*“⁷ V tradičně vedené válce vystupují jako hlavní účastníci státy nebo koalice, jejich armády a obyvatelstvo. V případě terorismu je stát postaven do pasivní pozice, stejně tak jako jeho obyvatelstvo, jehož mínění má být ovlivněno. Hybnou sílu představují teroristé, jež svými skutky chtějí dosáhnout změn v domácí či zahraniční politice.

1.1.1 Vývojové etapy terorismu

Terorismus v průběhu své existence prošel zásadními změnami, jež ovlivnily jeho podobu. J. Eichler rozlišuje tři vývojové etapy terorismu. Fázi národního, mezinárodního a globálního terorismu.

Národní terorismus je uskutečňován uvnitř jednoho státu s cílem dosáhnout změn v rámci domácí politiky. Jako příklad národního terorismu jmenujme útoky teroristických organizací ETA ve Španělsku a IRA v Severním Irsku.

Mezinárodní terorismus přesahuje hranice jednoho státu. Cílem bývá zpravidla donutit stát, aby přestal prosazovat svou politiku na určitém místě ve světě. K rozvoji mezinárodního terorismu přispěly velkou měrou novodobé prostředky komunikace (televize, mobilní telefony, internet atd.).

Počátky globálního terorismu spadají do období útoků z 11. září 2001 v New Yorku. Organizátoři teroristických akcí jsou rozmístěni po celém světě a mohou tak uskutečňovat své

---

⁴ Ministerstvo vnitra České republiky: Definice pojmu terorismus. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

⁵ Tamtéž.

⁶ Policie České republiky: Terorismus. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:

<http://www.policie.cz/clanek/narodni-kontaktni-bod-pro-terorismus.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

⁷ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2006, s. 149

plány kdekoli uznají za vhodné. Za cíl si kladou způsobit co největší škody a způsobit tak destabilizaci.⁸

1.1.2 Typologie terorismu

Z hlediska typologie můžeme rozeznávat několik druhů terorismu. Zásadní význam hraje výchozí kritérium, které nám zabrání slučovat navzájem odlišná hlediska. Tato kritéria mohou představovat: aktéři, motivace, rozsah a způsob provedených činů. Podle motivačního hlediska lze rozlišit terorismus kriminální, patologický a ideologický.

V případě kriminálního terorismu usilují teroristické útoky o získání materiálních výhod pro jednotlivce.

Patologický terorismus má uspokojit psychickou potřebu útočníka po násilí.

Ideologický terorismus si jako hlavní cíl nestanovuje materiální zisky, ale naplnění kolektivních ideových představ. Ideologický terorismus lze dále rozlišit na: ultralevicový, ultrapravicový, etnický, náboženský, environmentální, vigilantistický, terorismus „Single-issue“.⁹

1.1.3 Hlavní znak taktiky teroristických organizací

Teroristické skupiny provádí své útoky zcela nečekaně a nepředvídatelně. Přípravy provádí tajně v malých skupinách tak, aby nebyly odhaleny okolím. Proto jsou státy v případě jejich provedení zaskočeny až ochromeni.

Za základní rys terorismu lze označit nepřímou strategii. K jejím základním charakteristikám patří, že se zásadně vyhýbá přímému vyzvání k boji. Cíl tkví v umění vyhnout se nejsilnějším prvkům obrany své oběti. Teroristé neútočí na ozbrojené síly, soustředí se na civilní cíle.

Jako hlavní zbraň využívají násilí a strach civilistů, který z násilí vyplývá. Cílem teroristů nejčastěji je vzbudit pozornost, šířit atmosféru strachu, narušit fungování státu a vynutit si změnu ve vnitřní nebo zahraniční politice.¹⁰

---

⁸ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2006, s. 49

⁹ Ministerstvo vnitra České republiky: Typologie terorismu. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>

¹⁰ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2006, s. 18

1.2 Protiterorismus

Jako protiterorismus označujeme preventivní opatření a aktivity, které mají předcházet samotným útokům, potlačovat fungování existujících teroristických skupin nebo pomáhat v odstraňování následků již provedených útoků. Tyto preventivní kroky mohou probíhat na různých úrovních, např. ekonomické, politické a kulturní.

1.3 Islámská obrodná hnutí

Islámská obrodná hnutí usilují o pozvednutí a znovuobnovení významu islámu nejen v muslimských zemích. Tato uskupení se snaží zabránit dalšímu úpadku jejich víry. Za pravý islám se považuje ten z doby Prorokovy a jeho prvních čtyř nástupců. Na základě tohoto „fundamentu“ má být podložena obrana tradic. Obrodný islám 19. století se rozdělil na fundamentalismus tradicionalistický a modernistický.

1.3.1 Modernistický fundamentalismus

Modernistický fundamentalismus požaduje návrat k „pravému“ islámu, ale zároveň kategoricky neodmítá modernizaci jako celek. Obnova náboženství nemusí nutně bránit tomu, aby si muslimové vybrali od západní společnosti jen to, co považují sami za nejlepší.

1.3.2 Tradicionalistický fundamentalismus

Tradicionalistický fundamentalismus prosazuje striktní dodržování islámských zvyků a pravidel. V 19. století se projevoval zejména odporem ke kolonizaci, která způsobovala pronikání evropské kultury do islámského světa. Tato okolnost v očích tradicionalistických fundamentalistů znamená počátek úpadku islámu.¹¹

1.4 Islamismus

Islamismus představuje myšlenkový proud, jehož snahou je obnovit a posílit význam islámu v celosvětovém měřítku. Islamisté požadují zavedení islámských zvyků a zákonů do každodenních činností věřících i nevěřících. Pavel Barša konstatuje, že: *„radikálním jádrem jejich programu je podřízení individuálního i společenského života imperativům*

---

¹¹ BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus. Střet civilizací, nebo dialog kultur*. Praha : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, s. 160

islámu.¹² Největší rozmach zaznamenal islamismus v 80. letech 20. století, kdy se ale také datuje rozštěpení na umírněný a radikální směr.

1.4.1 Umírněný islamismus

Umírněné křídlo islamismu se snaží prosazovat své cíle nenásilnou formou, a to prostřednictvím institucí, které jsou ovlivněny prvky demokracie a kulturní plurality.

1.4.2 Teroristický islamismus

Teroristický islamismus představuje radikální směr, jenž hlásá mučednickou válku s cílem přivést „bezbožný“ Západ a „odpadlické“ muslimské státy k pravé víře – islámu.¹³

1.5 Hamás

Hamás představuje palestinské džihadistické hnutí rozšířené na území západního břehu Jordánu. Hamás nesouhlasí se zabráním pásma Gazy Izraelem, o které přišli během tzv. šestidenní války v roce 1967. Toto hnutí má s teroristickými islamisty stejný program a sebevražednou taktiku, ale jeho činnost se soustřeďuje v prostotu Palestiny.¹⁴

1.6 Al-Káida

Název al-Káida v překladu znamená „základna“. Jedná se o extrémistickou organizaci, již založil a sponzoroval Usáma bin Ládín. Al-Káidě jsou připisovány největší teroristické útoky posledních let – v New Yorku (rok 2001), v Madridu (rok 2004) a v Londýně (rok 2005).

---

¹² BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus. Sřet civilizací, nebo dialog kultur*. Praha : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, s. 162

¹³ Tamtéž, s. 161

¹⁴ Tamtéž, s. 163

2 Útoky z 11. září 2001 a jejich souvislosti

Teroristické útoky uskutečněné 11. září 2001 na Spojené státy americké vyvolaly celosvětové napětí a znovu otevřely diskuzi o možném nebezpečí z muslimské strany. Pro některé tak teroristické útoky znamenaly potvrzení teorie S. Huntingtona „o střetu civilizací“.¹⁵ S. Huntington tuto myšlenku poprvé uveřejnil v roce 1993 v časopise „Foreign Affairs“. O tři roky později ji následně rozpracoval do knižní podoby. Tímto dílem se Huntington pokusil reagovat na optimistickou tezi F. Fukuyamy, jenž mluví „o konci historie“.

F. Fukuyama tvrdí, že již došlo k vyčerpání všech předchozích ideologií a konečné vítězství patří liberální demokracii. Konec historie však neznamená konec světových událostí, ale konec vývoje lidského myšlení.¹⁶ S. Huntington se naopak přiklání k myšlence H. Kissingera, že soupeření velmocí vystřídá střet civilizací. Boje podle jeho názoru nebudou již probíhat mezi chudými a bohatými nebo společenskými třídami, ale mezi národy či skupinami patřícím k různým civilizacím.

2.1 Civilizace

S. Huntington se v první části své publikace zabývá multipolárním a multicivilizačním charakterem politiky. Tímto směrem se svět ubírá po konci studené války, kdy došlo k zhroucení Sovětského svazu, čímž se otevřel prostor pro rozvoj demokracie v postkomunistických státech. Nová politická situace vedla k snahám národů a států znovu se vymezit. Podle S. Huntingtona víme, kdo jsme „*pouze tehdy, když víme, kdo nejsme, a mnohokrát dokonce pouze tehdy, když víme, kdo stojí proti nám.*“¹⁷ Dění ve světě stále spočívá v rukou států, které jsou součástí civilizací.

Civilizací se rozumí nejjobecnější rovina sdílené kulturní identity. Tento pojem poprvé použili Francouzi, aby tak vyjádřili opak barbarství. Ch. Dawson považuje za základ civilizace velká světová náboženství. Ta jsou hlavním faktorem ovlivňující charakter dané společnosti.

---

¹⁵ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 217

¹⁶ BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus. Střet civilizací nebo dialog kultur?* Brno: CDK, 2001, s. 54

¹⁷ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 15

Civilizace nelze považovat za němenné struktury, v průběhu dějin civilizace vznikají a zanikají nebo prochází vývojem. Podle C. Quigley prochází vývoj civilizace sedmi fázemi. Jedná se o stádium míšení, těhotenství, expanze, dobu konfliktů, stadium univerzální říše, dobu úpadku a invaze.¹⁸

S. Huntington rozlišuje ve světě po „studené válce“ sedm hlavních civilizací. Patří k nim civilizace – čínská, japonská, hinduistická, islámská, západní, latinskoamerická a africká. S tímto rozdělením však někteří odborníci nesouhlasí. L. Kropáček jej odmítá s tím, že se jedná o „vyabstrahovaná seskupení“. Podle něj civilizace nelze jednoduše oddělit, jelikož se prolínají na různých úrovních.¹⁹

Označení „civilizovaný“ je hojně spojováno se západní civilizací, která tak sama sebe často označuje. Historický význam slova představuje pojmenování pro města, v nichž byla dodržována ústava a právní normy. O obsahu slova v současnosti bychom mohli velmi dlouho diskutovat, jelikož existuje mnoho zorných úhlů, jak na něj nahlížet. Pojem civilizovaný v širším kontextu spojujeme s etikou, kulturou, demokracií, právem, vzdělaností, tolerancí atd.

Autor se ve své práci zabývá myšlenkou univerzální civilizace, která pro některé odborníky představuje cíl, ke kterému svět směřuje. Jako argument jsou uváděny tři základní předpoklady. Za první se považuje konec „studené války“, jenž znamenal vítězství liberální demokracie. Druhý předpoklad představuje zvýšená spolupráce mezi národy a ke třetímu předpokladu patří proces modernizace.

S. Huntington univerzální civilizaci považuje za nereálnou, jelikož by znamenala kulturní sjednocení celého světa. Názor, že vznik této civilizace podporuje rozšiřování západních vzorů, není podle něj potvrzený. Západ má zásadní převahu v globální komunikaci, ale neznamená současně její přijetí, ba naopak. S. Huntington říká: „*Hlavním zdrojem odporu a nepřátelství nezápadních národů vůči Západu je tak míra západní nadvlády ve sféře globální komunikace.*“²⁰ Jako další protiargument lze uvést podmínění vzniku univerzální civilizace tendencemi k univerzálnímu jazyku, náboženství a zdrojům. Z dnešního pohledu vnímáme tento stav jako zcela nereálný, podíváme-li se například na četné náboženské konflikty.

---

¹⁸ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 33

¹⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 175

²⁰ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 50

2.2 Modernizace

Modernizaci mnozí lidé vnímají jako argument pro jednotnou civilizaci. V procesu modernizace dochází k industrializaci, urbanizaci, nárůstu gramotnosti, vzdělání a bohatství. Tento rozvoj vědy a technologie započal v osmnáctém století a umožnil tak člověku kontrolovat a přetvářet své prostředí.²¹

Za hlavního nositele modernizace je považován Západ, který ji propagoval a šířil díky své expanzi v minulosti. S. Huntington vyjmenovává znaky západní společnosti, které podle něj tvoří: antické dědictví, katolicismus a protestantismus, evropské jazyky, oddělení duchovní a světské autority, vláda zákona, společenský pluralismus, zastupitelské orgány a individualismus. Tyto jmenované znaky však mohou být přítomny i v jiných civilizacích. Pouze jejich specifická kombinace je typická pro západní společnost.

Někteří příslušníci nezápadní civilizace často nesprávně ztotožňují proces modernizace s rozšiřováním západních hodnot. Jejich postoj vyplývá z obav před modernizací a následnou homogenizací. S tímto názorem S. Huntington nesouhlasí, stejně tak L. Kropáček. Modernizace podle nich nepředstavuje jistou univerzálnost.

S. Huntington ve svém díle uvádí i možné způsoby reakce na Západ a modernizaci. Za prvé zmiňuje možnost odmítnutí jak modernizace, tak i „pozápadnění“. Druhou možností vidí v přijetí nejen modernizace, ale i „pozápadnění“, což lze jinak označit jako kemalismus. Třetí případ spatřuje v přijetí modernizace, ale odmítnutí „pozápadnění“. Tento způsob jednání se označuje také jako reformismus. V případě odmítnutí je nutné zajistit izolaci, která by zabránila pronikání cizích myšlenek. Kemalismus se potýká s problémy nahradit původní kultury novými.²² Reformismus musí najít vhodnou míru přípustné modernizace, která příliš nezasahuje do původních hodnot. Poslední jmenovaný směr se i přes jisté problémy pro mnohé nezápadní státy jeví jako nejvhodnější řešení, jak se modernizovat a zároveň si ponechat svou autentičnost.

2.3 Změny v mocenské rovnováze

Na Západ se dlouhé roky pohlíželo jako na silného aktéra, který ovlivňoval veškeré zásadní dění ve světě. Jeho vliv zasahoval do politické, ekonomické i vojenské síly mnoha států. S. Huntington tvrdí, že západní civilizace zažívá svou stagnaci, ne-li úpadek. Západ

---

²¹ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 60

²² Tamtéž, s. 64

se musí potýkat se svými problémy, mezi které patří například malý růst ekonomiky, nízká porodnost, rostoucí nezaměstnanost a velké státní dluhy.

Naopak asijské a muslimské země zažívají celkový vzrůst. Zejména asijským státům se daří zvyšovat svůj hospodářský potenciál. S rostoucím bohatstvím se zvyšuje i národní sebevědomí. Nezápádní státy se tak odvracejí od západní kultury, která se na jejich území dostala v devatenáctém století díky kolonialismu evropských zemí a ve století dvacátém díky americké hegemonii. Na tomto stavu se podílí skutečnost, že zatímco v západní civilizaci počet obyvatel značně klesá, zápádní země zažívají populační explozi.

Zvyšující se sebevědomí způsobuje obrat zápádních zemí ke svým původním kořenům a hodnotám. Kvůli tomu muslimské země tak intenzivně obrací pozornost ke své víře – islámu. Nastává etapa reislamizace, ve které dochází ke kulturní, společenské i politické obrodě islámu v muslimských zemích. Islamismus tak nahrazuje neúspěšný nacionalismus, socialismus a liberalismus.

Islámská civilizace se tímto způsobem pokouší vypořádat se Západem, přičemž součástí procesu je přijetí modernity, ale odmítnutí cizí kultury. Tato obroda zasahuje muslimy po celém světě a S. Huntington ji přirovnává k protestantské reformaci. Za oživením islámu stojí podle P. Barši reakce na dekolonizaci, která započala v padesátých a šedesátých letech dvacátého století. Země ovlivňované a řízené doposud koloniálními mocnostmi získávají opět možnost, aby samy určovaly směr svého vývoje. Tento směr představuje islám.

2.4 Důsledky dekolonizace

Kolonialismus svého vrcholu dosáhl po první světové válce, naopak k rozpadu koloniálního systému dochází po druhé světové válce. Kolonialismus muslimové doposud spojují s pocity pokoření, jelikož jej považují za „hrubou agresi“.²³

Dekolonizace přispěla k oživení islámu, jehož mravní a právní normy jsou vypracovány na základě Koránu. Islámské náboženství postrádá církevní organizaci jako mají například křesťané, chybí mu jednotné ústředí, to však částečně nahrazují duchovní autority. Z této absence následně vznikají spory uvnitř islámu, jelikož dohady o výkladu kázání Koránu tvoří častý jev. To dává prostor pro vznik mnoha proudů v islámské víře.

Rozvoj islámského fundamentalismu nastal po porážce Arabů ve válce s Izraelem v roce 1967 a po porážce Pákistánu ve válce s Indií v roce 1971. Od této doby se začíná

---

²³ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 71

datovat zásadní odmítání importovaných ideologií.²⁴ Pocity hrdosti zažívali muslimové po vítězství islámské revoluce v Íránu v roce 1979. V tom samém roce vpadla do Afghánistánu sovětská vojska, čímž započala desetiletá válka, na jejímž konci slavili vítězství islámští mudžáhidisté.

Islámští fundamentalisté usilují o islámský stát, ve kterém se život bude řídit podle islámského zákona šarí'a. Vzhledem k tomu můžeme říci, že jejich úsilí vede k politizování islámu, jelikož opouští samotný duchovní rozměr tohoto náboženství a používá jej jako nástroj k dosažení svých cílů.

Politizování islámu fundamentálními skupinami vede k neblahému zdiskreditování tohoto světového náboženství. Jako příklad můžeme uvést hnutí Tálibán, které se zformovalo v roce 1994 v Pákistánu za pomoci tamní tajné služby ISI. Tálibové v Afghánistánu nastolili přísný režim, jenž zásadně omezil svobodný život v zemi. Přestože s jejich násilnými praktikami nesouhlasilo mnoho muslimských zemí, byla pověst islámu pokřivena.²⁵

O tom, jak se průběhu dějin měnily názory na islám, se ve své knize zabývá L. Kropáček. Podle něj tyto názory tvoří součást „dějinné paměti“. Poukazuje na to, že pokud dojde ke zjednodušení historie na stereotypy, může dojít k jejímu zneužití nacionalisty, etnickými nebo fundamentálními ideologiemi.²⁶ Proto se i v současnosti setkáváme s negativními stereotypy ohledně islámu a muslimů.

S. Huntington svým názorem, že „islám má krvavé hranice“²⁷ některé tyto nepotvrzené domněnky podporuje. S. Huntington se ve své práci zabývá otázkou světového řádu založeného na civilizacích. Formuluje myšlenku, že se politické hranice mění často tak, aby se shodovaly s kulturními hranicemi.²⁸

Po zániku Sovětského svazu nastala doba, kdy nově vzniklé státy hledaly své místo v rámci civilizací. S. Huntington se domnívá, že problém s nalezením identity, a tudíž i svého místa v rámci civilizace, mají ty státy, kde se setkávají početné skupiny z různých civilizací. Národní nebo státní identita tvoří důležitý aspekt pro hledání možného partnera v rámci světových civilizací. Spolupráce je totiž zásadně podpořena faktem, že státy sdílejí stejnou kulturu nebo jsou si kulturně blízké.²⁹

---

²⁴ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 81

²⁵ Tamtéž, s. 86

²⁶ Tamtéž, s. 11

²⁷ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 270

²⁸ Tamtéž, s. 122

²⁹ Tamtéž, s. 128

V rámci struktur civilizací rozlišuje Huntington státy ústřední, členské, osamocené a rozštěpené. Za ústřední státy můžeme podle něj pokládat ty, jež udávají rozhodující směr v rámci dané civilizace. Mezi členské státy počítáme ty, které se plně ztotožňují s některou z civilizací. Osamocené státy postrádají sounáležitost s nějakou civilizací. Pro rozštěpené státy je typické, že v nich žijí skupiny náležící k různým civilizacím.³⁰ Absence ústředního státu podle S. Huntingtona může snižovat schopnost státu řešit spory a konflikty v dané oblasti. Tento případ platí pro islámskou civilizaci. Jedná se tak podle něj o pozůstatek západního imperialismu. K určení ústředního státu může bránit fakt, že základ islámské společnosti tvoří kmeny, jejichž význam stále přetrvává. Možnou příčinu může představovat i myšlenka, že svrchovaný stát kontrastuje s vírou, ve které hraje hlavní roli umma. Kandidáty na ústřední stát v rámci islámské civilizace mohou být v budoucnosti například Irán, Pákistán nebo Saudská Arábie.

S. Huntington se vyslovuje pro názor, že budoucí konflikty budou probíhat na hranicích mezi muslimy a nemuslimy. Západ chce neustále prosazovat svou „západní kulturu“, ale schází mu k tomu dostatečné schopnosti. Vznik konfliktů bude vyplývat z rozporu o to, co je správné a žádoucí. S. Huntington tvrdí, že muslimská bojechťivost a násilí tvoří realitu druhé poloviny dvacátého století. Vyslovuje obavy z muslimského extremismu. Podle něj se Západ s muslimským světem již nachází ve stádiu kvaziválky.³¹

S názorem, že bojechťivost je součástí muslimské civilizace, nesouhlasí jak L. Kropáček, tak i P. Barša. L. Kropáček upozorňuje, že takové soudy s sebou často přináší i zjednodušené a nepodložené závěry. Spolu s P. Baršou zastává názor, že příčiny konfliktů, do kterých byly zapojeny islámské státy, vyvěraly z různých oblastí a nelze je proto označit za stejné. Zastává myšlenku, že možného společného jmenovatele mohou představovat nedořešené problémy spojené s dekolonizací.³²

S. Huntington také tvrdí, že islámské země odmítají vytvářet podmínky pro rozvoj demokracie. S tímto názorem L. Kropáček taktéž nesouhlasí. Oponuje tím, že muslimové se demokracie jako takové neobávají, pouze stále hledají způsob, který je pro ně přípustný v návaznosti na jejich víru, jelikož Korán jim pro politickou organizaci nedává mnoho pokynů.³³

---

³⁰ HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 136

³¹ Tamtéž, s. 222

³² KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 180

³³ Tamtéž, s. 182

Teze S. Huntingtona, že k islámu patří násilí a odmítání demokratických principů, byly často opakovány krátce po útocích 11. září 2001 na Spojené státy. Tyto teze značnou část veřejnosti nabádaly k islamofobii. Aniž by američtí občané znali islám blíže, začali jej odmítat a nenávidět. Tyto teroristické útoky však nemůžeme ztotožňovat s celým náboženstvím a lidmi, kteří v něj věří. Dokladem toho může být fakt, že okamžitě po útocích tyto činy odsoudily nejvýznamnější islámské autority. Korán totiž sebevraždu zakazuje, z čehož vyplývá, že sebevražedné atentáty nemají v islámu své kořeny.

Islámský terorismus uznává jen velmi úzká část věřících, většina jej odsuzuje.³⁴ Příčiny terorismu jsou různorodé. Ukazuje se, že mezi prvotní činitele nepatří hmotná bída a nenávisť k Západu, ale spíše pocity zklamání a frustrace.³⁵ Tyto pocity zejména pramení z dlouhodobého izraelsko-palestinského konfliktu, ve kterém se Západ velmi často přiklání na stranu Izraelců. Pocit beznaděje tak může způsobit posun v myšlení některých radikálů, kteří v sebevražedných atentátech vidí možnost, jak zemřít za svoji zem a víru.

P. Barša zastává názor, že v současném konfliktu se nejedná o nábožensko-politický střet, ale jak již bylo řečeno, o důsledky nezvládnuté dekolonizace. Západ by se tak měl vyhnout konfrontaci tím, že odmítne sebedefinici atentátníků jako politických odpůrců a náboženských vyzyvatelů.³⁶ P. Barša spatřuje vhodné řešení terorismu v kosmopolitní spolupráci založené na vzájemném dialogu a hledání nejvhodnějších způsobů boje.³⁷ Do této spolupráce by měly být zahrnuty i muslimské státy, jelikož ty mohou zásadně napomoci k tomu, aby podniknuté kroky nebyly vnímány jako imperialistické zásahy Západu.

S. Huntington tvrdí, že islám představuje odvěkou hrozbu Západu, ale přitom tento autor opomíjí historii, ve které sice figurovalo mnoho konfliktů mezi těmito civilizacemi, ale také zde nechyběla spolupráce. Tuto spolupráci lze považovat za důkaz toho, že komunikace a partnerství ze strany islámu jsou možné.

2.5 Události 11. září 2001

Teroristické útoky na Spojené státy z roku 2001 vedly k velkým změnám v mezinárodní politice na globální úrovni. Tyto události zásadně ovlivnily vztahy mezi USA a Evropou, když došlo k rozkolu v názorech ohledně závažnosti teroristické hrozby.

Teroristé své údery naplánovali na 11. září 2001. Tehdy do severní a jižní věže Světového obchodního centra v New Yorku narazila unesená dopravní letadla, která způsobila

---

³⁴ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 111

³⁵ Tamtéž, s. 118

³⁶ Tamtéž, s. 10

³⁷ BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus. Střet civilizací nebo dialog kultur?* Brno: CDK, 2001, s. 54

pád obou budov. Třetí unesené letadlo zasáhlo Pentagon a poslední letoun se zřítil u Washingtonu. Tyto útoky způsobily smrt 3047 obětí, obrovské materiální škody a zejména zapříčinily změny v domácí a světové politice.³⁸

Za oficiálního organizátora a původce útoků z 11. září 2001 byla označena organizace al-Káida, v jejímž čele stál Usáma bin Ládín. Tuto organizaci založil bin Ládín v roce 1985. Velkou část původních členů tvořili bývalí mudžáhidové, kteří bojovali proti okupaci Afghánistánu (zahájenou v roce 1979 Sovětským svazem). Během této okupace USA tajně dodávala do Afghánistánu zbraně, aby dopomohla k porážce SSSR. Američané se obávali toho, že Rusové setrvají v oblasti Perského zálivu. Ovládnutí tamních ropných zdrojů by totiž znamenalo jejich mocenskou převahu. Dodávka zbraní od americké CIA probíhala prostřednictvím pákistánské tajné služby ISI.³⁹

Podle bývalého amerického viceministra pro zpravodajské služby R. A. Clarka tehdejší Reaganova vláda udělala několik zásadních chyb. Týkaly se především nespolehlivé spolupráce CIA s ISI a zapojení Saudské Arábie, Egypta a dalších arabských států do boje proti SSSR. Nesprávné podle něj bylo rychlé stažení americké pomoci z Afghánistánu po kapitulaci SSSR, což vedlo k občanské válce.

Hlavní příčinu antiamerikanismu R. A. Clarke spatřuje v invazi USA do Kuvajtu, která měla přinutit Saddáma Husajna k jeho opuštění.⁴⁰ USA tehdy získaly svolení Saudské Arábie k rozmístění obranných sil v zemi. Bin Ládína tento fakt popudil, protože znamenal přítomnost „nevěřících“ v arabském světě. Poté, co byl vykázán ze Saudské Arábie za kritiku královské rodiny, právě kvůli přítomnosti cizích vojsk v zemi, začal s organizováním al-Káidy v Afghánistánu. V letech 1993 až 1996 se začaly objevovat první série útoků na USA, jejich ambasády či spojence. Tajné služby USA existenci al-Káidy odhalily v roce 1996, přičemž zjistily, že se jedná o široce rozprostřenou organizaci, která prostřednictvím zástupných skupin a „spících buněk“ působí ve více než padesáti zemích světa.

Po útoku al-Káidy na americké velvyslanectví v Tanzánii v roce 1998 se začaly šířit zprávy, že se chystají další údery. Byl proto vytvořen politicko-vojenský plán s názvem „Delenda est“, jehož cílem bylo vystopování a rozbití buněk teroristické organizace. Šéf protiteroristického centra CIA C. Black v roce 1999 přišel s informacemi, že al-Káida

---

³⁸ KRULÍK, Oldřich. MAŠEK, Ivan. MIKA, Otakar. *Fenomén současného terorismu*. Brno: VUT, 2008, s. 45

³⁹ CLARKE, Richard. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing s. r. o., 2005, s. 42

⁴⁰ Tamtéž, s. 46

na závěr roku chystá rozsáhlé údery. Byla proto vyhlášena „Miléniová pohotovost“. Žádné útoky nebyly uskutečněny, na což tajné složky zareagovaly návratem opět k běžnému režimu.

FBI ani CIA před 11. zářím 2001 nedokázala vypátrat teroristy ve Spojených státech. R. A. Clarke ve své knize píše, že upozorňoval na zranitelnost Spojených států, jeho nadřízení však tuto hrozbu nevyhodnotili jako bezprostřední.⁴¹ Dostupné informace potvrzují, že nejvyšší představitelé USA měly před 11. zářím 2001 k dispozici několik varování před možnými útoky, například od tajných služeb z Ruska, Egypta, Jordánska nebo Izraele.⁴² V knize R. A. Clarke tento fakt potvrzuje. Ředitel CIA G. Tenet měl několikrát upozorňovat na možné nebezpečí ze strany al-Káidy.⁴³ Rok po atentátech vyšlo se ukázalo, že oficiální varování obsahovala také zpráva zpravodajské služby Velké Británie, kterou Bush obdržel 6. srpna 2001. C. Riceová označila informace v této zprávě za nepřesvědčivé a příliš stručné.⁴⁴

Je jisté, že Američané vlastnili před útoky na USA různé indicie, které nasvědčovaly možnost atentátů. Lze proto vyvodit závěr, že nepodnikly dostatečné kroky, aby těmto útokům zabránily. Tento fakt je připisován kolektivnímu selhání bezpečnostních služeb a obranného systému.

2.5.1 Konspirační teorie

Nejasnosti v oficiálním popisu událostí z 11. září 2001 dávají prostor ke konspiračním teoriím, které vyjadřují domněnky, že k útokům došlo na základě rozhodnutí nejvyšších vládních činitelů nebo alespoň díky jejich přičinění. K nejčastěji opakovaným argumentům pro tyto úvahy patří rozsáhlé zásoby ropy nacházející se o v oblasti Blízkého východu. Získáním kontroly nad těmito ropnými zdroji by si podle kritiků Spojené státy zajistily značnou mezinárodní převahu, čímž by posílily své velmocenské postavení.⁴⁵ Publikací týkajících se konspiračních teorií vyšla celá řada, jejich autory jsou například R. Reuter, M. Chossudovsky, A. Rétyi a D. Griffin.

---

⁴¹ CLARKE, Richard. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing s. r. o. , 2005, s. 240

⁴² GRIFFIN, David. *Nový Pearl Harbor 11. září a vláda George Bushe. Znepokujující otázky*. Praha: Volvox Globator, 2006, s. 81

⁴³ CLARKE, Richard. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing s.r.o., 2005, s. 212

⁴⁴ GRIFFIN, David. *Nový Pearl Harbor 11. září a vláda George Bushe. Znepokujující otázky*. Praha: Volvox Globator, 2006, s. 82

⁴⁵ CHOSSUDOVSKEY, Michael. *Válka a globalizace. Pravda o 11. září*. Praha: Intu, 2003, s. 60

2.5.2 Narušení atmosféry klidu

Teroristické útoky z 11. září 2001 narušily atmosféru klidu nejen ve Spojených státech, ale také po celém světě. Relativní mezinárodní klid nastal po konci studené války, kdy Sovětský svaz přestal být největší americkou a západní hrozbou. Prezident B. Clinton zastával politiku izolacionismu, čímž chtěl předejít zapojení USA do cizích konfliktů.⁴⁶

Spáchané teroristické útoky zapříčinily, že Američané upustili od dosavadního izolacionismu a opět začali být aktivní v rámci světové politiky. Teroristé se stali hlavním nepřítelem Spojených států a boj proti terorismu představuje od roku 2001 jeden z rozhodujících diskursů v zahraniční politice USA.

Po 11. září 2001 většina veřejnosti uvěřila v nutnost boje proti terorismu. Tento boj byl ve Spojených státech často definován jako boj dobra proti zlu.⁴⁷ Pod záštitou boje proti teroristům se uskutečnily změny. Týkaly se zejména rozšíření pravomocí prezidenta USA, což bývá často kritizováno, jelikož tímto způsobem došlo ke koncentraci velké moci v rukou jedné osoby. Takovou kritiku vyjadřuje například G. Soros, který říká: „*Bushova administrativa využila teroristického útoku 11. září 2001 k tomu, aby do lidské mysli vnesla strach a dosáhla nekritického přijetí politiky, ohrožující otevřenou společnost doma a mír a stabilitu ve světě.*“⁴⁸ Pod doznívajícím strachem z útoků naslouchali lidé v USA ochotně argumentům hovořícím o nutnosti války a přizpůsobili se novým nařízením, která omezila jejich některá základní práva. Vnější nepřítel tím napomohl k udržení a posílení moci prezidenta G. Bushe.⁴⁹

Teroristické útoky přinutily k zamyšlení také Západ, který se pozastavil nad křivdami, jichž se dopustil na svých bývalých koloniích. Tyto křivdy z minulosti často zneužívají teroristé jako záminku ke svým násilným akcím, příkladem mohou být islámská obrodná hnutí.⁵⁰

P. Barša na teroristické útoky pohlíží jako na součást širší strategie muslimských a arabských zemí, které se snaží vytvářet jinou alternativu vize světa než mají Spojené státy a Západ. Tvrdí, že nabývá-li antiteroristická kampaň charakter války, staví se Spojené státy spolu s evropskými spojenci proti muslimským společnostem, čímž potvrzují rozštěp Severu a Jihu. Západ by se podle P. Barši citlivě přistupovat k navrhovaným řešením terorismu

---

⁴⁶ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 50

⁴⁷ Tamtéž, s. 55

⁴⁸ SOROS, Georg. *Věk omylnosti. Důsledky války s terorem*. Praha: Evropský literární klub, 2007, s. 83

⁴⁹ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 88

⁵⁰ Tamtéž, s. 82

a na podívat se na sebe očima muslimského a arabského světa, který se cítí být ponížen ještě z doby války v Perském zálivu.⁵¹

R. Joch se domnívá, že k 11. září 2001 lze přistupovat z hlediska dvou hypotéz. První hypotéza považuje září 2001 za důsledek příliš horlivé angažovanosti Západu na Blízkém východě. V srpnu 1990 S. Husajn obsadil Kuvajt, proto Saudská Arábie požádala o pomoc USA, které pod záštitou OSN boj o Kuvajt vyhrály. Mnoho muslimů se domnívalo, že zásah USA nebyl nutný. Tvrdili, že k vyřešení konfliktu mělo uvnitř muslimského světa. Z této doby pochází rozkol mezi muslimsko-arabskými zeměmi. Významnou roli v nenávisti muslimů vůči USA hrála také jednostranná americká podpora Izraele, kterou muslimové považovali za nespravedlivou.

Druhá hypotéza vychází z nedostatečné angažovanosti USA. S. Husajn měl být nejen vyhnán z Kuvajtu, ale také zbaven moci. Příčinu toho, proč se tak nestalo, tvořily dva důvody. USA patřil mandát OSN pouze k osvobození Kuvajtu, nikoliv však ke změně režimu v Iráku. Kdyby prezident George H. W. Bush učinil změnu režimu v Iráku, bylo by to nejen proti vůli OSN, ale také ostatních arabských států. Jako druhý důvod lze jmenovat obavy z rozpadu Iráku, který by mohl nastat po pádu Saddámovy režimu. Země se mohla ocitnout v rukou separatistických Kurdů na severu a šiitů na jihu, což by s sebou přineslo riziko občanské války.

Ponecháním S. Husajna u moci byl však vyslán negativní signál ke všem diktátorům, který znamenal, že vedení války proti Západu lze považovat za relativně bezpečné, jelikož prohra v boji se západními mocnostmi nutně nepředstavuje sebezničení.⁵² Obě hypotézy pak spojovala výsledná nenávist namířená proti Spojeným státům, která vyústila v násilí ze strany radikálních muslimů.

2.5.3 Nástup globálního terorismu

Mezníkem pro nástup globálního terorismu se staly útoky z 11. září 2001. O globálním terorismu se hovoří z několika důvodů. Jeden z nich představuje původce hrozby, kterého představují teroristické sítě, které mají svá sídla rozmístěná po celém světě. Dalším hlediskem hovořícím pro globální terorismus jsou sledované cíle. Cílem teroristů je způsobit, co největší

---

⁵¹ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 152

⁵² JOCH, Roman. *Proč právě Irák? Příčiny a důsledky konfliktu*. Praha: Mladá fronta, 2003, s. 16

možné škody těm, kteří prosazují zásadní změny v mezinárodních vztazích na globální úrovni. Tím chtějí dané státy přinutit ke splnění svých požadavků.⁵³

Globální terorismus často nabývá sebevražedný charakter. Sebevražedný terorismus usiluje o přilákání pozornosti, přičemž se neuchyluje k demonstrativním akcím nebo k zabíjení vytypovaných lidí, ale přistupuje k nerozlišenému a necílenému zabíjení, kdy cílem je zabít co největší počet lidí. Teroristé vědí, že oběťmi budou nevinní lidé, přesto tyto akce páchají. K tomu lze dodat slova J. Eichlera: „*Je to nejzákeřnější a nejagresivnější podoba terorismu.*“⁵⁴

K fungování terorismu po celém světě přispívají některé státy. Činnost států sponzorujících terorismus nabývá čtyř hlavních podob, které mají nepřímý charakter. První podoba představuje finanční podporu teroristických skupin, ve většině případu nepřímou cestou, a to prostřednictvím nadací, charitativních organizací nebo nevládních organizací. Získané peníze slouží na nákup zbraní, výcvik nových členů a stavbu základen. Mezi další formy podpory patří poskytování hmotného zajištění – například základen, výstroje a výzbroje. Třetí forma podpory se projevuje ztížením identifikace organizátora teroristického činu. Poslední formu podpory představuje ideové působení. Jedná se o prosazování myšlenky, že se islám nachází v ohrožení díky modernizaci. Modernizace přichází ze Západu, a proto je nutné zabránit jejímu působení.⁵⁵

Ministerstvo zahraničí Spojených států ve Zprávě o terorismu za rok 2005 (Country Reports on Terrorism 2005) považuje za státy sponzorující terorismus ty, které „*poskytují kritickou podporu nestátním teroristickým skupinám*“.⁵⁶ Seznam pocházející z roku 2006 řadil ke sponzorům terorismu šest států – Kubu, Írán, Libyii, Severní Koreu, Súdán a Sýrii. Tyto státy znamenají ohrožení mezinárodních bezpečnostních vztahů, je tedy nutné působit na ně politickou, diplomatickou a ekonomickou cestou. O zásahu za použití síly se uvažuje jen jako o poslední možnosti.⁵⁷

---

⁵³ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 155

⁵⁴ Tamtéž, s. 156

⁵⁵ Tamtéž, s. 158

⁵⁶ Tamtéž, s. 160

⁵⁷ Tamtéž, s. 160

3 Válka proti terorismu a její projevy

Teroristické útoky ze dne 11. září 2001 se staly důvodem pro dvě války vedené USA spolu s jejími spojenci. První válka proběhla v Afghánistánu, a to krátce po zmíněných útocích. Jednalo se o válku, jejíž zahájení potvrdili spojenci USA i Rada bezpečnosti OSN. Rada bezpečnosti při svém rozhodování nevycházela ze skutečnosti, že Afghánistán jako stát USA napadl, ale z rezoluce č. 1378, která označila Tálibán za zodpovědného činitele, jenž umožnil zneužití území Afghánistánu pro činnost teroristů. Tálibán nesplnil závazek, že bude bojovat proti terorismu. K vymezení tohoto závazku došlo v rezoluci Valného shromáždění OSN z roku 1994 a potvrzení se uskutečnilo rezolucí Rady bezpečnosti OSN.⁵⁸ K zahájení druhé války došlo v březnu 2003 v Iráku. Jednalo se o válku značně kontroverzní. Vojenské operace vedené USA neměly ani podporu Rady bezpečnosti OSN, ani některých významných spojenců USA.

3. 1 Unilateralismus versus multilateralismus

Spojené státy spatřují své poslání v šíření svobody a demokracie. 11. září 2001 podle nich neznamenal jen útok na ně samé, ale zejména na zmiňované hodnoty. Ty považují za univerzální, což je dle jejich názoru opravňuje k obraně na základě jejich uvážení.

USA vyjádřily stanovisko, že rozhodnutí, která učiní, podléhají mezinárodním institucím pouze v případě, že mají stejné cíle.⁵⁹ Tímto se Spojené státy přiklonily k politice unilateralismu, v níž rozhodující roli hraje vláda státu bez ohledu na mezinárodní smlouvy a instituce.

Základem nové zahraniční politiky se stala doktrína prezidenta G. Bushe o preemptivních úderech, jež přisuzují USA možnost rozhodování o zrušení suverenity každého státu, v případě, že by existovala reálná možnost hrozby. Za ohrožující státy jsou považovány ty, které vlastní zbraně hromadného ničení nebo spolupracují s teroristy. Za cíl si doktrína klade rovněž udržení a posílení vojensko-politické hegemonie USA, což naznačuje příklon k imperialismu a militarismu.⁶⁰

Evropa souhlasila s tím, že kroky podniknuté proti teroristům by měly být rázné a nekompromisní, aby se mohlo zabránit podobným událostem v budoucnosti. Rozkol

⁵⁸ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 248

⁵⁹ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 54

⁶⁰ Tamtéž, s. 78

se Spojenými státy nastal v otázce prostředků, pomocí kterých by míru mělo být dosaženo. Zatímco USA viděla řešení terorismu ve vojenských úderech, Evropa v nich spatřovala ještě větší nebezpečí. Vojenská tažení podle ní mohla být z krátkodobého hlediska úspěšná, avšak z dlouhodobého pohledu mohla přispět k nárůstu počtu sympatizantů s radikálními islamisty. Evropané chtěli zabránit vyhrocenému konfliktu mezi křesťany a muslimy. Za řešení považovali nejen samotné vojenské zásahy, ale především podporu a rozvoj spolupráce mezi Západem a Východem.⁶¹

Z pohledu ideologií se v těchto strategiích střetává americký idealismus s evropským realismem. Idealismus obhajuje všelidské hodnoty, proto je jím možno ospravedlnit celoplanetární panství. Z pohledu realismu zahraniční politika slouží k zabezpečení materiálních potřeb a bezpečnosti státu, musí se však respektovat teritoriální suverenity.

Neokonzervativce R. Kagan vysvětluje chování Spojených států na základě síly. USA disponuje vojenskou převahou, která u nich vyvolává sklon k použití síly. Evropa takovými možnostmi nedisponuje, musí si tedy bezpečnost zajišťovat důrazem na dodržování smluvených pravidel.⁶²

Z důvodu amerického unilateralismu, který se staví nad mezinárodní zákony, odmítlo NATO zapojení do afghánských vojenských operací na základě aktivace článku 5. V důsledku amerického jednání došlo k oslabení pozice NATO, ale také OSN a dalších mezinárodních institucí.⁶³ P. Barša k tomu dodává, že: „*celoplanetární hypervelmoc, která odmítá kooperaci s ostatními opřenou alespoň o minimální reciprocitu, si proti sobě potenciálně všechny staví – plodí nedůvěru a stihomam a destabilizuje mezinárodní řád.*“⁶⁴

G. Soros ve své knize „Věk omylnosti“ vyjadřuje podobný názor. Podle něj americká zahraniční politika vyvolala ve světě nedůvěru, která vedla ke ztrátě politického vlivu USA. Spojené státy se staly méně bezpečné a svět méně stabilní. G. Soros předpokládá, že v budoucnu se Evropa bude vůči Spojeným státům stavět antagonisticky, což by mohlo vést k usměrňování její politiky.⁶⁵

Zastávce multilateralistického intervencionismu J. S. Nye považuje za celosvětový zájem, aby docházelo k rozvoji mezinárodních režimů. Ty podle něj pomáhají sdílet náklady, zajišťovat oběh informací mezi státy, řešit spory diplomatickou cestou

---

⁶¹ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 75

⁶² Tamtéž, s. 79

⁶³ Tamtéž, s. 56

⁶⁴ Tamtéž, s. 56

⁶⁵ SOROS, Georg. *Věk omylnosti. Důsledky války s terorem*. Evropský literární klub, 2007, s. 105

a v klást meze v domácí politice.⁶⁶ Zásadní přiblížení k politice multilateralismu se od USA očekávalo po nástupu nového prezidenta B. Obamy. K jistému posunu tímto směrem došlo, přesto prezident B. Obama připustil, že existují situace, kdy USA musí jednat bez ohledu na spojence. Při převzetí Nobelovy ceny za mír v Norsku B. Obama prohlásil: „*jsou doby, kdy státy – jednající samy nebo společně – poznají, že použití síly je nejen nezbytné, ale i morálně ospravedlnitelné.*“⁶⁷

Lze očekávat, že Spojené státy budou nadále inklinovat k politice unilateralismu, přičemž o zmírňování unilateralismu se postarají mezinárodní instituce a západní spojenci. USA potřebuje podporu Evropy, která v jistých situacích slouží jako zprostředkovatel dialogu. Role evropských spojenců představuje důležitou složku komunikace s arabským a muslimským světem, ve kterém jsou Spojené státy nenáviděny kvůli vedeným válkám, vnímaným jako projevy imperialismu.

3.2 Operace Trvalá svoboda

Teroristické útoky na New York a Washington z 11. září 2001 vyvolaly ve světě vlnu sympatií a solidarity s USA, kterou podpořily klíčové mezinárodní organizace a také Rusko a Čína. Naopak v arabském světě místy docházelo k neorganizovaným oslavným demonstracím, jež se vládní autority snažily zmírňovat a potlačovat. Vlně nadšení z atentátů nebránil jako jediný režim S. Husajna, který tyto projevy podporoval.⁶⁸

Válka v Afghánistánu byla zahájena Spojenými státy 7. října 2001 pod názvem „Operace Trvalá svoboda“ (Enduring Freedom) jako akt retribuce namířené proti teroristům a jejím podporovatelům, nikoliv proti samotnému Afghánistánu jako státu. Afghánistán představuje zemi, na jejímž stavu se neblaze podepsaly předchozí války, zejména sovětská okupace.

Po odchodu okupačních vojsk pomohla al-Káida Tálibánu k ovládnutí země, čímž si zajistila vhodné území pro výcvik a plánování úderů. Na přelomu dvacátého a dvacátého prvního století tálibové ovládali 95 % území Afghánistánu, který se díky této skutečnosti dostal pod vládu fanatického islamistického režimu.⁶⁹ Atentáty zamířené proti USA, které al-Káida naplánovala, se ukázaly jako účinná forma nepřímé strategie. Spojené státy a Západ

---

⁶⁶ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 59

⁶⁷ HODER, Lukáš. *Revue politika: Obama plní očekávání*. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1341/obama-plni-ocekavani>

⁶⁸ JOCH, Roman. *Proč právě Irák? Příčiny a důsledky konfliktu*. Praha: Mladá fronta, 2003, s. 84

⁶⁹ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 247

si uvědomovaly, že tohoto zjištění by mohli využít další potenciační nepřátelé a zvolit stejnou taktiku boje. Tato situace si tedy vyžadovala odezvu ze strany napadeného. Američané měli podporu svých spojenců i mandát Rady bezpečnosti OSN. NATO aktivovalo článek č. 5 Severoatlantické smlouvy, avšak rozhodlo se v daném období nezapojit do války v Afghánistánu.⁷⁰

Protože afghánské bojiště se nacházelo ve značné vzdálenosti od amerických vojenských základen, v rámci vojenského úderu byla za neúčinnější postup zvolena kombinace leteckých úderů s akcemi speciálních jednotek, na které navazovala činnost Severní aliance. Letecké údery zasáhly vojenské struktury al-Káidy a Tálibánu, ochromena byla zejména 55. brigáda, která bránila Kábul. Při bombardování byla použita přesně naváděná munice, díky níž se snížil počet civilních obětí a škody na infrastruktuře. Na letecké údery navazovala činnost speciálních komand, která měla za úkol zjišťovat úkryty teroristů a ničit je. Afghánistán byl po několika týdnech zbaven moci Tálibánu, což přispělo ke snížení nebezpečí globálního terorismu.⁷¹

Operace „Trvalá svoboda“ proběhla úspěšně, ale nevyřešila všechny problémy země. Afghánistán se potýkal převážně s ekonomickými problémy, bídou a extremismem. Po skončení války byl prezidentem zvolen H. Karzái a došlo k vytvoření prozatímní afghánské vlády. Prezident H. Karzái dokázal udržet moc v Kábulu a jeho blízkém okolí. Venkov ovládli tzv. warlords. Jedná se o nejvyšší politické a vojenské činitele, kteří odmítají oficiální vládu. Mají své vlastní armády a zákony, čímž představují pro poválečnou obnovu Afghánistánu velkou hrozbu.⁷²

V zemi panoval relativní klid krátce, jelikož se projevil negativní vliv Iráku, ve kterém po skončení války došlo k přechodu v asymetrickou válku. Ta se vyznačovala převážně různými nástrahami, na dálku odpalovanými bombami a sebevraždnými atentáty. Kmenoví náčelníci v Afghánistánu vytvořili sdružení protikoaličních bojovníků a začali útočit také proti vojákům NATO, přestože jednotky neměly okupační charakter a působily na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Vzbouřenci přebírali zkušenosti z Iráku, proto se hovoří o tzv. irákizaci Afghánistánu.⁷³

Neklidná situace v zemi přiměla NATO, aby se zapojila do vojenských akcí prostřednictvím mise ISAF, která byla zahájena v prosinci 2001. Summit NATO v Rize 2006

---

⁷⁰ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 56

⁷¹ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 249

⁷² Tamtéž, s. 252

⁷³ Tamtéž, s. 263

rozhodl o rozšíření mise ISAF i na západ Afghánistánu, aby bylo zajištěno, že se země opět neocitne v rukou teroristů.⁷⁴ A. Rašíd se o misi ISAF vyjádřil těmito slovy: „V Afghánistánu se hraje nejen o budoucnost prezidenta Karzáiho a očekávání afghánského lidu na poli stability, rozvoje a vzdělanosti. Hraje se tam rovněž o budoucnost Spojených národů, NATO, Evropské unie a také o sílu a prestiž Ameriky.“⁷⁵ NATO zahájilo operaci ISAF v době, kdy mezinárodní přítomnost byla hodnocena prostými obyvateli jako zahraniční okupace. Tálibánu se postupně dařilo domácí obyvatelstvo získávat na svou stranu, zejména díky medializaci civilních obětí.

A. Rašíd spatřuje hlavní problém mise ISAF v nedokonalé spolupráci jednotlivých kontingentů, které proti společnému nepříteli bojují různou formou. Kritizuje zejména SRN, Francii a Itálii pro její limity, kterými chtějí snížit riziko zapojení svých jednotek do vojenských akcí, aby předešly ztrátám na životech vojáků.⁷⁶

L. Brahimí podrobuje Západ kritice v tom ohledu, že nenašel řešení, na kterém by se podíleli všichni nejdůležitější aktéři konfliktu. Nesouhlasí s postupem NATO, které se podle jeho názoru orientuje pouze na úzkou část společnosti, přičemž 95 % Afghánců považuje kábulskou vládu za zdiskreditovanou. Proto podle L. Brahimí nemůže NATO očekávat, že tato vláda dokáže úspěšně plnit svou funkci.⁷⁷

J. Eichler se domnívá, že při obnově Afghánistánu bude nadále velmi důležitou roli sehrávat NATO, OSN a další mezinárodní organizace, které se budou podílet na stabilizaci země, pro niž hraje klíčovou úlohu boj proti teroristům, oživení ekonomiky a infrastruktury, vybudování nového právního systému a zejména obnova důvěry uvnitř společnosti. Při tomto procesu by se nemělo zapomínat také na podporu spolupráce s arabskými a muslimskými zeměmi, která by měla vyjádřit, že hlavním zájmem všech zúčastněných je trvalý mír v dané oblasti.

3.3 Operace Irácká svoboda

Během dvou funkčních období v úřadu prezident B. Clinton uplatňoval ve vztahu k Iráku politiku zadržování. S. Husajn byl ponechán u moci, avšak pod mezinárodní

---

⁷⁴ Afghanistan: International Security Assistance Force. [online]. [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.isaf.nato.int/history.html>

⁷⁵ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 266

⁷⁶ Tamtéž, s. 266

⁷⁷ Tamtéž, s. 265

kontrolou, jejímž základem se stala rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 687 zaměřená na irácké zbraně hromadného ničení.⁷⁸

Během druhého mandátu B. Clintona začal sílit tlak neokonzervativců, kteří se zasazovali o konečné vyřešení irácké otázky. Zpochybňovali politiku zdržování a požadovali vojenské svržení Husajnova diktátorského režimu. Svě názory shrnuli v dokumentu *Project for a New American Century*, který se pozitivně vyjadřoval k odkazu bývalého amerického prezidenta R. Reagana.⁷⁹ Právě Reagan ve svém prvním funkčním období během studené války uplatňoval politiku unilateralismu a spoléhal na taktiku zastrásování.⁸⁰

Po teroristických útocích z 11. září 2001 získali neokonzervativci v americké administrativě převahu, k čemuž velkou měrou přispěl nástup D. Rumsfelda do funkce ministra obrany. Nedlouho poté začaly přípravy na vojenský zásah v Iráku. Těmto přípravám předcházela vznik dvou pracovních skupin, které byly podřízeny náměstkovi ministra obrany D. Feithovi. První skupina nesla název „Skupina pro politické vyhodnocování hrozby terorismu“, jejím úkolem bylo hledat důkazy o tom, že Irák spolupracoval s al-Káidou. Druhou skupinu představovala „Skupina pro zvláštní plánování“, která dostala za úkol vyhledat všechny možné důkazy pro zdůvodnění války v Iráku.

Během příprav byly shromažďovány důkazy ve prospěch dvou tezí. První tezi tvořilo tvrzení, že S. Husajn se podílel na teroristických útocích na Spojené státy. Zastánci tohoto přesvědčení argumentovali tím, že atentát byl pro teroristy příliš náročný na přípravu a uskutečnění, proto museli mít podporu nějakého státu. Druhou tezi představovalo přesvědčení, že Irák vlastní zbraně hromadného ničení a ty má v úmyslu použít proti USA a jeho spojencům. Nasbírané důkazy vyhodnocovala v Pentagonu zvláštní skupina, která je zpracovala do té podoby, jež by potvrdila obvinění vůči Iráku.⁸¹ Zastánci války zdůrazňovali hrozbu pocházející z Iráku, její odpůrci ji zpochybňovali.

Jeden z předních amerických odborníků na oblast terorismu, R. A. Clarke, s válkou nesouhlasil. Podle něj měl tehdejší prezident G. Bush důkladně zvážit a prověřit veškeré dostupné informace. Ve své knize píše, že USA neměly jasný důkaz o tom, že by Irák přechovával jaderné zbraně. Svě tvrzení Američané založili na dřívějším zjištění z 80. let, kdy se vědělo, že Irák jaderné zbraně skutečně vlastní. Ještě v roce 1998 existovaly nepodložené

---

⁷⁸ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 270

⁷⁹ Tamtéž, s. 271

⁸⁰ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 33

⁸¹ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 272

náznaky, že S. Husajn tyto zbraně má k dispozici. R. A. Clarke uvádí názor amerického zbrojního experta Ch. Dueflera, který deset let analyzoval pro USA a OSN irácké zbraně hromadného ničení. Duefler se v roce 2002 domníval, že v Iráku žádné nebezpečné zbraně nezůstaly.⁸²

R. A. Clarke považuje za chybu, že Irák byl vykreslen jako bezprostřední hrozba, přestože o tom neexistovaly dostatečné důkazy. USA měly před vojenským zásahem požádat o hloubkovou inspekci ze strany Mezinárodní agentury pro atomovou energii, která by mohla přijít s rozhodujícími informacemi o vlastnictví jaderných zbraní Iráku. Spojené státy podle R. A. Clarka rozpoutáním války udělaly zásadní chybu, jelikož nechtěně podpořily ideologii teroristů, která hlásá, že Američané vtrhli do arabské země kvůli ropě.⁸³

Stejný názor jako R.A. Clarke zastává i G. Soros, který válku v Iráku označuje za kontraproduktivní, protože z ní vyšlo více povstalců než jich bylo zabito.⁸⁴ R. A. Clarke a G. Soros se shodují také v názoru, že mnohem větší hrozbou pro USA a její spojence představoval Irán než Irák. Oslabení Iráku naopak posílilo Irán. Ten byl zbaven konkurenčního režimu a navíc zpřísnil podmínky pro dodávku ropy. Pokud by Irán přistoupil k vyvíjení jaderného programu, mohl by se stát regionální velmocí, a tím ohrožovat stabilitu v oblasti Perského zálivu. Potencionální ozbrojený zásah ze strany USA by se jevil jako problematický, jelikož by došlo k opětovnému posílení protiamerického citění, a tím upevnění stávajícího režimu.

Spojené státy ve vztahu k Iránu dosáhly přijetí deklarace Rady bezpečnosti OSN, která jej vyzývá k přerušení jaderného programu. G. Soros považuje za nutné, aby USA v budoucnu předešly konfliktu s Iránem prostřednictvím vzájemných dohod.⁸⁵ Spojené státy ve své Národní bezpečnostní strategii z roku 2002 vyjádřily záměr jednat v preemptivně v případě, že by jim hrozilo nebezpečí ze strany nepřítele.

Nutnost preemptivního zásahu v Iráku zdůvodňovaly těžko předvídatelným chováním S. Husajna, který pro své záměry neváhal ohrozit svou zemi a celé obyvatelstvo. Ze strany Američanů byl S. Husajn hodnocen jako politik, kterého nešlo zastrašit, a proto musel být odstraněn dřív, než získal jaderné zbraně. Zbraně hromadného ničení v rukou diktátora by znamenaly velké nebezpečí pro stabilitu celého světa. S. Husajn by se mohl znovu pokusit obsadit Kuvajt, čímž by ovládl velké zásoby ropy, navíc spekulacemi s její cenou by mohl dosáhnout ústupků ze strany těch států, jež jsou na dovozu ropy z této oblasti závislé, včetně

---

⁸² CLARKE, Richard. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing s. r. o. , 2005, s. 243

⁸³ Tamtéž, s. 241

⁸⁴ SOROS, Georg. *Věk omylnosti. Důsledky války s terorem*. Praha: Evropský literární klub, 2007, s. 102

⁸⁵ Tamtéž, s. 108

Spojených států. S. Husajn svým chováním vyvolal podezření, že jaderné zbraně vlastní a nesnažil se je vyvrátit, tím podpořil argumentaci zastánců vojenského zásahu.⁸⁶

Válku v Iráku zahájily Spojené státy bez mandátu Rady bezpečnosti OSN, proti vůli některých svých spojenců a hlavně přes nesouhlas arabských a muslimských zemí. Již během příprav na válku se mezi muslimy zvedla vlna antiamerikanismu a zvýšil se počet dobrovolníků vstupujících do islamistických hnutí. P. Barša upozorňuje, že v případě Iráku uplatnění tvrdé moci zranitelnost USA nesnížilo, ale naopak zvětšilo. Američané totiž posílili nenávist vůči sobě a radikální islamisté se rozhodli bojovat proti nim. Civilní oběti, které padly během operace Irácká svoboda, zpětně pomohly teroristům ospravedlnit jejich záškodnické akce a získat podporu radikálních islamistů z celého světa.⁸⁷

Válka v Iráku negativně ovlivnila mezinárodní vztahy, jelikož způsobila zásadní rozkol uvnitř vztahů transatlantických. Významní členové NATO americkou preemptivní strategii odmítli. Francie a Německo si uvědomovaly hrozbu ze strany Iráku, ale upřednostňovaly spíš politické a diplomatické řešení. Požadovaly, aby byl S. Husajn zbaven moci, mělo se tak však stát na základě mezinárodního práva. Francouzský prezident J. Chirac a tehdejší ministr zahraničí D. de Villepin se zasadili o prosazení rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1441, která hovořila o použití vojenské síly. Vojenský úder měl být použit až po výslovném stanovisku Rady bezpečnosti OSN, které vycházelo ze zprávy inspektorů.⁸⁸ V průběhu válečných příprav mezi Evropou a USA narůstala nedůvěra, která pramenila z přesvědčení, že Spojené státy o válce rozhodly již dříve, a že jakákoliv další jednání jsou věcí formality. V březnu roku 2003 francouzský ministr zahraničí D. de Villepin na jednání Rady bezpečnosti vyzval USA k mírovému řešení.⁸⁹

NATO odmítalo válku proti Iráku, protože nešlo o akci NATO jako takového, ale koalice tzv. „ochotných“. USA měly podporu svého tradičního spojence Velké Británie, Španělska a Polska. Nesouhlas vyjádřila Francie, Spolková republika Německo, Belgie a Lucembursko. Stanovisko odmítající přidat se na jednu či druhou stranu zaujalo Rakousko, Finsko a Švédsko. Některé státy se k problému dlouho nevyjadřovaly, ale nakonec se přidaly ke koalici ochotných, mezi něž patřila i Česká republika.

Spojené státy ze svého záměru zahájit válku proti Iráku (i přes veškeré výhrady některých členů Severoatlantické aliance) neupustily. Operace Irácká svoboda byla zahájena

---

⁸⁶ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 275

⁸⁷ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 90

⁸⁸ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 275

⁸⁹ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 96

20. března 2003.⁹⁰ Válka v Iráku představovala výsledek politického rozhodnutí americké administrativy, kterou velkou měrou ovlivnil ministr obrany D. Rumsfeld a jeho náměstek P. Wolfowitz, kteří prosazovali vojenské řešení. Výše jmenovaní svou aktivitou zasahovali i do vojenských záležitostí, které spadaly do pravomocí nejvyšších armádních činitelů, a ovlivňovali počet a specializaci nasazených jednotek.⁹¹

Američané v případě Iráku počítali se zastaralou vojenskou výbavou a hlavně s nízkou morálkou irácké armády, která nebyla ochotná bojovat za nenáviděného diktátora. Jejich předpoklady se ukázaly jako správné. Letecké údery snadno zničily protivzdušnou iráckou obranu a poškodily pozemní armádu. Odpor irácké armády se podařilo brzy zlomit a vojáci byli ochotni se vzdát.

Operace „Irácká svoboda“ skončila úspěchem, protože vedla ke svržnutí S. Husajna a jeho režimu. Na úspěchu akce se podílelo několik faktorů. Mezi tyto faktory patřila přesně naváděná munice, která díky své vyspělé technologii dokázala s velkou přesností zasáhnout předem vybrané cíle, čímž se předešlo velkým ztrátám na životech civilistů. Významnou roli hrála úspěšná souhra mezi jednotlivými jednotkami, které fungovaly na základě dobře fungující zpravodajské služby. Nelze opomenout také činnost pozemního vojska, které stejně úspěšně navazovalo na provedené letecké údery.⁹²

Během prvního měsíce po válce v Iráku panoval relativní klid, který však netrval dlouho. Situace prostých lidí se nezlepšovala, naopak se mezi lidmi rozšiřoval chaos, nespokojenost a přesvědčení, že skutečným cíl Američanů nespočíval v pomoci národu, který byl sužovaný diktátorem, ale cíl spočíval v zajištění bohatých iráckých zásob ropy. Iráčané začali proti přítomným americkým vojákům bojovat, přičemž se k nim postupně přidávali militantní fundamentalisté z celého světa. Při svých bojích nevyužívali přímých střetů, ale upřednostňovali nepřímou taktiku, která přerostla v asymetrickou válku.

Do záškodnických akcí se zapojili i bývalí vojáci, kteří nechtěli bojovat za S. Husajna. Při kapitulaci nekladli americké armádě odpor, avšak poté, co byli demobilizováni, se nikdo o jejich další osud nezajímal, což je přivedlo na stranu vzbouřenců. Americká armáda chybovala, když při pozemním vojenském postupu obešla hlavní ohniska odporu a ponechala tak Iráčanům zbylé zbraně k dispozici, které byly později použity proti nim. Spojené státy začaly být vnímány jako okupantský stát, který vnucuje muslimům jejich způsob života,

---

⁹⁰ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 283

⁹¹ Tamtéž, s. 290

⁹² Tamtéž, s. 290

hodnoty a ideje.⁹³ Operace „Irácká svoboda“ byla po vojenské stránce velmi dobře připravena a provedena, což potvrdilo její rychlé a úspěšné zakončení 1. května 2003.

Fázi po skončení války v Iráku Spojené státy nezvládly stejně úspěšně. Za příčinu lze považovat absenci komplexních a dobře propracovaných postupů, které by zajistily vznik stabilního politického řízení, jež by umožnilo podmínky pro obnovu země za mezinárodního přispění.

R. A. Clarke tvrdí, že CIA a nejvyšší američtí činitelé ještě před samotným zahájením operace museli vědět, že USA ze strany Iráku bezprostřední nebezpečí nehrozí. Již v září 2003 americký viceprezident R. Cheney připustil, že Spojené státy nemají žádný nezvratitelný důkaz o tom, že by byl Irák zapojen do útoků z 11. září 2001. Proto muselo dojít ke změně argumentace ze strany USA. Začalo se tvrdit, že existují vazby mezi Irákem a al-Káidou.⁹⁴ Po ukončení válečných operací však nebyly nalezeny žádné důkazy, které by potvrzovaly přímé spojení Iráku s teroristy nebo vlastnictví jaderných zbraní.

Přínos iráckého válečného tažení spočívá v odstranění tamního totalitního režimu. Negativní důsledek představuje asymetrická válka vedená vzbouřenci, která může být zdrojem nebezpečí v podobě vleklého konfliktu. USA tak stojí před složitou situací, která vyžaduje nejen vojenskou sílu, ale také mezinárodní spolupráci a pomoc.

3.4 Mezinárodní situace

S válkou v Iráku nesouhlasily tři z pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN, přičemž neshody ohledně zahájení bojových operací panovaly i v Radě NATO.⁹⁵ Když bylo Američanům jasné, že nezískají podporu OSN, rozhodli se nečekat na její souhlas a spolehli se pouze na koalici ochotných. Tímto unilateralistickým přístupem ztratily Spojené státy podporu mnoha zemí a zapříčinily oslabení pozic mezinárodních organizací.

P. Barša se domnívá, že budou-li Spojené státy pokračovat v imperialismu, povede to k nárůstu popularity radikálních islamistů a jejich teroristických útoků, čímž se zpětně potvrdí obavy Američanů. Uplatňování tzv. „tvrdé moci“ z americké strany by bylo pravděpodobně mírněno multilateralistickou politikou významných evropských zemí, Ruska a Číny. Celková mezinárodní situace by se stala nestabilní.⁹⁶

⁹³ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 294

⁹⁴ CLARKE, Richard. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing s. r. o., 2005, s. 242

⁹⁵ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 298

⁹⁶ BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 83

Podle G. Sorose Spojené státy svým jednáním oslabily svůj politický vliv, protože vůči nim nepanuje důvěra. Aby jim svět znovu uvěřil, musí přiznat své chyby a snažit se zmírnit jejich následky.⁹⁷

Operace Irácká svoboda znovu otevřela otázku, kdy je možné zasáhnout do suverenity státu. Touto otázkou se NATO a USA zabývaly již v 90. letech, kdy se shodly, že tak lze učinit v případě dlouhodobého hrubého porušování lidských práv. V Evropě po válce v Iráku panovaly obavy, že by takovýmto způsobem mohly být zdůvodněny další vojenské akce, a to nejen ze strany USA.⁹⁸

F. Fukuyama hodnotí americký boj proti globálnímu terorismu jako výsledek přehnaného realismu a přehnaného idealismu. Přehnaný realismus spočívá v názoru, že teroristé představují největší nepřátele a hrozbu, a proto se musí USA stavět do role ochránce. Naopak přehnaný idealismus spočívá v tom, že Američané se považují za cíl teroristů, protože teroristé představují myšlenky, které Američané odmítají. Zde se projevuje přehnaná víra neokonzervativců ve své ideály. Tím USA ztrácí sympatie ve světě, čímž současně snižuje své schopnosti vést ostatní státy.⁹⁹

Odborníci na otázky týkajících se mezinárodních vztahů – J. Eichler a P. Barša – se shodují, že Spojené státy by měly vynaložit snahu k opětovnému získání důvěry, protože pouze s širokou podporou mohou účinně bojovat proti globálnímu terorismu.

---

⁹⁷ SOROS, Georg. *Věk omylnosti. Důsledky války s terorem*. Praha: Evropský literární klub, 2007, s. 105

⁹⁸ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 297

⁹⁹ Tamtéž, s. 304.

4 Současné tendence války proti terorismu

S koncem dvou válek vedených Spojenými státy a jejich spojenci v Afghánistánu a Iráku, ve kterých došlo ke svržení diktátorských režimů, boj proti terorismu neskončil. Vedení teroristické organizace al-Káida bylo zničeno a došlo také k zabití jejího hlavního představitele Usáma bin Ládina. Zabití členy však nahrazují noví, kteří jsou ochotni bojovat proti přítomnosti Američanů na Blízkém východě.

V boji proti globálnímu terorismu, jak se ukázalo díky operaci Trvalá a Irácká svoboda, se nelze spoléhat pouze na vojenské zásahy. Důležité je odstranit původní příčiny, které vedou teroristy k násilným činům. K tomu je zapotřebí diplomatických vyjednávání a ochota nalézt řešení konfliktu u všech zúčastněných aktérů.

4. 1 Státy podporující terorismus

Činnost teroristických organizací podporují i přes mezinárodní nesouhlas a sankce některé státy, které jim poskytují finance, výzbroj nebo místa pro výcvik nových členů. V těchto státech nacházejí nová útočiště teroristé, jejichž původní působiště představoval Afghánistán. Zpráva ministerstva zahraničí Spojených států z roku 2006 zařadila na seznam států podporujících terorismus šest zemí – Kubu, Írán, Libyi, Severní Koreu, Súdán a Sýrii.¹⁰⁰

Za aktivního státního sponzora terorismu považovaly Spojené státy Írán. Íránské islámské revoluční gardy a ministerstvo zpravodajství a bezpečnosti byly podle Američanů přímo zapojeny do plánování teroristických činů. Íránu se také vytýká podpora protiizraelských aktivit hnutí Hamás, Hizballáh, Palestinského islámského džihádu, Brigády mučedníků al-Aqsá a Lidové fronty pro osvobození Palestiny. Írán také negativně ovlivňuje situaci v Iráku, jelikož podporuje vzbouřence, kteří bojují proti přítomným mezinárodním jednotkám.

Obavy vyvolávají snahy Íránců získat zbraně hromadného ničení. V případě, že by je skutečně získali, zvýšilo by se riziko přístupu teroristů k těmto zbraním.¹⁰¹ Možné nebezpečí vede mezinárodní organizace k vyvíjení tlaku na Írán s požadavkem, aby přerušil vývoj svého jaderného programu. Poslední takovou snahu představuje vyhlášení embarga na íránskou ropu

---

¹⁰⁰ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 160

¹⁰¹ Tamtéž, s. 162

ze strany Evropské unie. Ta v lednu 2012 rozhodla o zastavení dodávek ropy s platností od července 2012.¹⁰²

Libye představuje další zemi patřící na seznam států podporujících terorismus. Tato země se však již od roku 2003 snaží spolupracovat s USA a mezinárodními organizacemi v boji proti terorismu. Libye se zavázala, že se bude snažit o to, aby přestala být útočištěm pro teroristy. Jako důkaz, že své závazky bere vážně, vydala v roce 2005 Egyptu zločince, kteří uskutečnili atentát v Káhiře.¹⁰³

V současné době panuje v Libyi napjatá situace, která nastala po svržení režimu plukovníka Kaddáfího v únoru roku 2011. Země je dočasně v rukou Přejchodné národní rady, kterou vede Mustafá Džalíl. Přejchodné národní radě se zatím nepodařilo zabránit bojům mezi povstaleckými skupinami z různých kmenů, což přináší nestabilitu do celé země.¹⁰⁴ Zda bude Libye pokračovat v nastaveném diskursu, záleží velkou měrou na obnovení stability v zemi, která je pro boj s terorismem potřebná.

Súdán, který byl zneužíván pro přípravy teroristických akcí, se v posledních letech také snaží zapojovat do boje proti terorismu po boku mezinárodního společenství. Přesto sklízí kritiku kvůli slabé ochraně svých hranic, které jsou tak snadno prostupné pro přechod teroristů.

Situaci v Súdánu ovlivnila dlouholetá občanská válka, ve které proti sobě stálo černošské obyvatelstvo vyznávající křesťanskou víru, a centrální vláda, která chtěla v celé zemi prosadit islám. Konflikt mezi oběma stranami vyvrcholil v roce 2011 rozpadem země a vznikem nového státu – Jižního Súdánu.¹⁰⁵ Lze předpokládat, že spolupráce Súdánu v boji proti terorismu bude stejně jako v případě Libye záviset na tom, zda se podaří udržet uzavřený mír a bude-li úspěšný proces obnovy země.

V případě Sýrie je negativně hodnoceno poskytování politické a materiální pomoci Hizballáhu a palestinským teroristickým organizacím. Na druhé straně je ceněno, že Sýrie spolupracuje se Spojenými státy nejen v boji proti al-Káidě, ale i dalším teroristickým organizacím. Sýrie také velmi zásadně pomohla, když díky opatřením zamezila přesunům zahraničních bojovníků do Iráku.¹⁰⁶

---

¹⁰² Novinky.cz. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/259533-iran-odpovedel-na-embargo-embargem.html?ref=boxE>

¹⁰³ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 162

¹⁰⁴ České noviny. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/pokud-libye-nezpacifikuje-milice-hrozi-ji-pry-obcanska-valka/736338&id_seznam=76

¹⁰⁵ JEMELKA, Petr. Vznikl nový stát, požádal o internetovou doménu .ss. In: [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=706709>

¹⁰⁶ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 163

Současná situace v Sýrii se jeví jako značně neklidná kvůli probíhajícím povstáním proti režimu B. Asada. Ochránci lidských práv se obávají možné občanské války, která by stejně jako v případě bosenského konfliktu mohla mít dlouhé trvání. Podle analytika z Dauhá S. Šajcha je možné, že se syrští povstalci přikloní k taktice sebevražedných atentátů, jak tomu bylo v případě Iráku. Politické řešení konfliktu není zatím v dohlednu, jelikož obě strany mají k dispozici zatím dostatek sil pro konfrontaci.¹⁰⁷

Státy sponzorující terorismu negativně ovlivňují celkovou stabilitu mezinárodních vztahů, proto je nutné na tyto státy působit v několika oblastech najednou, a to v oblasti politiky, diplomacie a ekonomiky. Velkou důležitost sehrává funkce mezinárodních organizací, které mohou iniciovat kolektivní embarga, jež mohou přivést daný stát k požadovanému jednání.

4. 1. 1 Pákistán

V případě Pákistánu a jeho podpory terorismu se situace zdá být specifická. Pákistán představuje tradičního spojence západních mocností, přičemž tyto vazby ještě víc zesílily po 11. září 2001. Během sovětské okupace Afghánistánu pomáhal Pákistán tamním mudžhadidům bojovat proti Sovětům, přičemž důležitou roli v tomto ohledu sehrála pákistánská tajná služba ISI. V této době v ní působil Usáma bin Ládín, který odtud také finančně a materiálně podporoval bojovníky v Afghánistánu. Do Pákistánu se bin Ládín vrátil po zahájení operace Trvalá svoboda, kde byl také v květnu 2011 zabit Američany.

Pákistánská tajná služba spolupracovala s hnutím Tálibán, které v zemi po odchodu sovětských vojsk nastolilo svůj diktátorský režim. Později právě toto hnutí začalo podporovat teroristickou organizaci al-Káída.¹⁰⁸ Tato podpora teroristů tvořila důvod k vojenskému zásahu v Afghánistánu, který svrhl režim Tálibánu. Po nucené abdikaci prezidenta Pákistánu, Mušaraf, byla situace v zemi napjatá. Nový prezident A. P. Kajani vyjádřil ochotu pokračovat ve spolupráci s USA a v procesu demokratizace země.

Americký prezident Obama ve vztahu k Pákistánu upřednostňuje důslednější postup v porovnání s jeho předchůdcem. Obama odmítá tolerovat projevy vstřícnosti vůči představitelům Tálibánu, je však ochotný poskytnout širší rozvojovou pomoc Pákistánu, aby

---

¹⁰⁷ Týden.cz. [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/mista-kde-to-vre/analytici-syrie-smeruje-k-dlouhe-obcanske-valce_227177.html

¹⁰⁸ BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus. Sřet civilizací nebo dialog kultur?* Brno: CDK, 2001, s. 131

se podařilo v zemi nastolit klid, který by mohl napomoci k podobné stabilizaci i v sousedním Afghánistánu.¹⁰⁹

4. 2 Kontrola jaderného zbrojení

Během studené války zaznamenalo jaderné zbrojení svůj rozvoj, který pramenil ze soupeření Spojených států a Sovětského svazu. Oba státy usilovaly o účinnější zbraně než vlastnil soupeř, aby jej odradil od případného útoku. S koncem studené války získaly jaderné zbraně nový rozměr. V 90. letech se v mezinárodních vztazích učinily změny, na základě kterých je hodnoceno riziko vzájemné konfrontace mezi dvěma státy za účasti jaderných zbraní jako nízké. Přesto hrozba použití jaderných zbraní existuje, a to v případě zneužití teroristy, kteří by byli připraveni tyto zbraně použít, jestliže by k nim získali přístup.¹¹⁰

Jaderné zbraně v současnosti představují značnou bezpečnostní hrozbu, která by měla být odstraněna. Již od prvního použití jaderných zbraní v roce 1945 se vyskytly snahy o jejich eliminaci. První úspěchy v této oblasti se povedlo zaznamenat až v 80. letech 20. století, přičemž velké naděje byly vkládány do konce studené války. Tehdy se odborníci domnívali, že by mohlo dojít k úplnému jadernému odzbrojení.

V 90. letech došlo k uzavření několika smluv: odzbrojovací Smlouvy INF a START I a II, Smlouvy o úplném zákazu jaderných zkoušek CTBT a Smlouvy o nešíření jaderných zbraní NPT, která byla prodloužena na neomezenou dobu. V druhé polovině 90. let se odzbrojovací proces zpomalil z důvodu obnovení velmocenských snah Ruska. Uvážnutí snah o jaderné odzbrojení nastalo po teroristických útocích z 11. září 2001.¹¹¹

Kontrola jaderných zbraní představuje v převážné míře formu mezinárodních smluv. Základ těchto smluv tvoří čtyři pilíře kontroly jaderného zbrojení, kam patří: zákaz zkoušek jaderného zbrojení, bránění v šíření jaderných zbraní, vytváření oblastí bez jaderných zbraní a v neposlední řadě snižování samotného počtu těchto zbraní.

Oblast zákazu zkoušek jaderných zbraní je velmi důležitá, jelikož bez jaderných pokusů a testů nelze vytvářet žádné nové typy jaderných bomb. Zákazy jaderných zkoušek jsou obsaženy v sériích smluv, které byly uzavírány od 60. do 90. let 20. století. K zákazu jaderných zkoušek přispělo uzavření Smlouvy o úplném zákazu jaderných zkoušek CTBT

---

¹⁰⁹ KOZÁK, Kryštof. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: AMO, 2009, s. 222

¹¹⁰ BŘÍZA, Vlastislav. *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Praha: Karolinum, 2010, s. 293

¹¹¹ Tamtéž, s. 280

v roce 1996. Tato smlouva je po obsahové stránce velmi komplexní, jelikož zahrnuje zákaz jaderných testů a jaderných výbuchů. Právě kvůli této komplexnosti vyvstaly problémy se vstupem smlouvy v platnost. Některé státy totiž dohodu neratifikovaly. Přínos Smlouvy CTBT je i přes tento fakt neoddiskutovatelný, protože znesnadňuje státům, které usilují o vyvinutí jaderných zbraní, aby tak učinily. Do budoucna však osud této dohody závisí na USA, která smlouvu doposud neratifikovala. Někteří američtí představitelé totiž požadují, aby Spojené státy patřily k jediné zemi, která by mohla vlastnit jaderné zbraně. Tento požadavek není akceptovatelný, jelikož by tak byla narušena celková mezinárodní rovnováha.

S nástupem B. Obamy do funkce amerického prezidenta se očekávalo, že by mohlo dojít k dalším důležitým posunům v jaderném odzbrojování. B. Obama na summitu Evropské unie a USA v dubnu 2009 v Praze vyslovil veřejný závazek, že bude usilovat o to, aby Spojené státy Smlouvu CTBT ratifikovaly.¹¹²

Základ platného programu nešíření jaderných zbraní tvoří Smlouva o nešíření jaderných zbraní NPT. Tato smlouva byla podepsána v roce 1968 a v platnost vstoupila roku 1970. Smlouva NPT představuje dodnes nejdůležitější dohodu o kontrole zbrojení a odzbrojení, kterou do roku 2009 podepsalo 184 států. Rozšiřování jaderných zbraní mezi další státy by zvýšilo pravděpodobnost jejich použití, proto v sobě tato smlouva nese velký význam pro mezinárodní bezpečnost. Největší slabinu Smlouvy NPT představuje absence vynucovacích mechanismů, disponuje totiž pouze možností upozornit Radu bezpečnosti OSN na porušení smlouvy.¹¹³

Důležitý bod v postupném odzbrojování představují oblasti bez jaderných zbraní. Jedná se o území, v jehož rámci se státy zavázaly, že nebudou vyrábět, vyvíjet, testovat, držet nebo vlastnit jaderné zbraně. Zóny bez jaderných zbraní představují užitečný regionální doplněk Smlouvy NPT, v současnosti tyto oblasti zahrnují 110 států.¹¹⁴

Předchozí tři pilíře si kladou za cíl omezit a snížit počet jaderných zbraní. Tato oblast však stále postrádá ošetření jakoukoli kolektivní smlouvou. Doposud došlo k uzavření pouze bilaterálních dohod mezi USA a SSSR, přičemž se jednalo o smlouvy SALT I a II, INF, START I a II. Poslední dohodu z roku 2002 představuje Smlouva SORT.

V současnosti stále existuje dostatek jaderných zbraní, jež by mohly definitivně zničit celé lidstvo. Aby tento proces nenastal, je nutné pokračovat v odzbrojování, což představuje velmi složitý proces, jelikož se dotýká vojenských doktrín jednotlivých států. Pro trvalé

---

¹¹² BŘÍZA, Vlastislav. *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Praha: Karolinum, 2010, s. 283

¹¹³ TŮMA, Miroslav. *Mírové využívání jaderné energie, nešíření jaderných zbraní a jaderné odzbrojení*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, s. 19

¹¹⁴ BŘÍZA, Vlastislav. *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Praha: Karolinum, 2010, s. 290

jaderné odzbrojení je zapotřebí omezit množství jaderných nosičů i hlavic, které nesmí být možné znovu sestavit dohromady. Z tohoto důvodu je potřeba kontrol produkce a zásob štěpného materiálu.¹¹⁵ Pro hladký průběh těchto kontrol je nutné budovat vzájemnou důvěru mezi jadernými a nejadernými státy. Je také potřeba posilovat význam mezinárodního společenství, jež by mělo plnit roli kontrolora odzbrojovacího procesu. Díky přísným pravidlům pro užívání štěpného materiálu a důkladným kontrolám lze zabránit, aby v budoucnu došlo ke zneužití jaderných zbraní ze strany teroristů.

Vážnost jaderné hrozby vede k četným iniciativám jak z vládních, tak i nevládních míst. Jako příklad takové iniciativy lze jmenovat výzvy k jadernému odzbrojení z ledna 2007 a 2008, pocházející z úst předních amerických politiků, které uveřejnili v deníku Wall Street Journal. Významné setkání v oblasti jaderné problematiky představovala konference s názvem „Dosažení vize světa bez jaderných zbraní“. Tato konference se konala v únoru 2008 v Norsku a měla zjistit, jakým způsobem by jaderné i nejaderné státy mohly přispět ke světu bez jaderných zbraní.

Patrně nejdůležitější protijadernou iniciativou z posledních let představuje kampaň Global Zero. Ve dnech 8. a 9. prosince 2008 se v Paříži sešlo mnoho významných osob z celého světa, aby na konferenci vyhlásili zahájení této kampaně zaměřené na podporu postupného zničení jaderných zbraní do pětadvaceti let. Má tak být učiněno prostřednictvím právně závazných a ověřitelných mezinárodních smluv.¹¹⁶

Přínos takovýchto iniciativ je bezesporu značný, jelikož vedou k dialogu a dále rozpracovávají možný postup v jaderném odzbrojování. Zda-li budou úspěšné však závisí na ochotě jednotlivých států k ústupkům.

4. 3 Hrozby současného terorismu

V současné mezinárodní bezpečnostní situaci hraje důležitou roli hrozba terorismu, která vyvolává v lidech obavy z možných útoků. Vyspělé státy světa mají díky novým poznatkům k dispozici ty nejmodernější technologie, které přináší řadu pokroků ve všech oblastech lidského života. Pokrok ovlivnil i vojenský sektor, ve kterém byla vyvinuta řada moderních zbraní. Tyto moderní zbraně však mohou být zneužity teroristy, kteří doposud při atentátech využívali převážně výbušniny.

---

¹¹⁵ BŘÍZA, Vlastislav. *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Praha: Karolinum, 2010, s. 293

¹¹⁶ TŮMA, Miroslav. *Mírové využívání jaderné energie, nešíření jaderných zbraní a jaderné odzbrojení*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, s. 130

Největší obavy panují kolem užití chemických, biologických, radiologických a jaderných zbraní. V případě chemického terorismu se jedná o použití otravných látek k útoku na velký počet, zpravidla civilních osob, které neovlivňují samotné dosažení cíle teroristické skupiny. K látkám, u kterých by mohlo dojít ke zneužití, patří: bojové otravné látky, chemikálie používané v běžném chemickém a farmaceutickém průmyslu a výchozí produkty nebo polotovary pro chemickou a jinou výrobu. Zneužití chemických zbraní teroristy představuje značnou hrozbu, jelikož většina účinků chemických a toxických látek je dobře známa a jejich užití nevyžaduje speciální zařízení.¹¹⁷

Biologický terorismus znamená použití bakteriologických a toxinových zbraní. Použití těchto zbraní představuje obrovské riziko, jelikož u nich nelze dopředu přesně určit jejich vlastnosti a účinek. Zejména nelze zabránit, aby působily i proti těm, kteří je aktivovali. Zdroj biologických zbraní pro teroristy mohou představovat zásoby látek uchovávaných ve vojenských skladech nespecifikovaných států nebo výzkumných a vývojových střediscích, která provádějí zdravotnický nebo farmaceutický výzkum. Použití těchto zbraní je zakázáno Ženevským protokolem již od dvacátých let minulého století. Pravděpodobnost, že by teroristé biologické zbraně skutečně využili, je nízká vzhledem k nutnosti vysokých bezpečnostních opatření, nevyzpytatelným vlastnostem a snadné možnosti nákazy.¹¹⁸

Málo pravděpodobnou formu teroristického útoku představuje účelné rozptylování radioaktivního materiálu, jak je tomu v případě radiologického terorismu. Postrádá totiž okamžitý účinek jako chemické zbraně a nevyvolává ani opožděné reakce jako biologické zbraně. Zdrojem radioaktivního materiálu pro teroristy by mohly být radioaktivní izotopy, které se používají pro medicínské, výzkumné či průmyslové účely. Teoreticky by mohlo dojít k odcizení tohoto materiálu z jaderných elektráren, což představuje ale málo reálnou možnost díky důkladné kontrole veškerého prostoru uvnitř i vně těchto objektů.¹¹⁹

Největší obavy ze zneužití ze strany teroristů panují ohledně jaderného terorismu. Jaderné zbraně lze označit jako nejúčinnější druh zbraní hromadného ničení. Jejich výroba je náročná nejen po technické stránce, ale také na množství použité suroviny, proto nepokládáme za příliš reálné, aby si je nějaká teroristická organizace dokázala vyrobit sama. V úvahu však připadá možnost, že by se komponenty, technologie a postupy výroby do rukou teroristů dostaly přímo či nepřímo od států, kde panují diktátorské režimy. Pravděpodobnost jaderného útoku teroristy přesto není vysoká, protože získat dostatek štěpného materiálu je

---

¹¹⁷ LINHART, Petr. ROUDNÝ, Radim. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, s. 190

¹¹⁸ Tamtéž, s. 191

¹¹⁹ Tamtéž, s. 191

velmi komplikované, a to kvůli vysoké ceně. Také výroba jaderných zbraní v sobě nese také technologickou náročnost, což platí i o samotném použití.¹²⁰

K dalším metodám terorismu patří útoky v oblasti informační technologie, kdy jsou získávány důležité informace z počítačových sítí a databází. Informace se posléze zneužívají k poškození jejich vlastníků. Jako nebezpečné lze označit zneužití masových sdělovacích prostředků k vyvolání chaosu.

Boj s terorismem představuje dlouhodobou záležitost, u kterého není jistý zdárný konec, proto dokud budou teroristické organizace činné, existuje reálná možnost útoku z jejich strany. Považujeme tedy za nutné, aby jednotlivé státy s pomocí mezinárodních institucí důkladně dohlížely na všechny nebezpečné látky a zbraně, které by mohly být zneužity.

4. 4 Současné tendence v boji proti terorismu

Během dvou funkčních období v úřadu amerického prezidenta kladl G. Bush důraz převážně na vojenské metody, které měly za úkol svrhnout diktátorské režimy, což bylo zakotveno v několika dokumentech z let 2002–2006. Souhrnný oficiální název této strategie zněl Global War on Terror – GWOT.¹²¹

J. Eichler píše, že nadměrné používání síly může vést k radikalizaci islamistů, kteří jsou poté ochotni sjíždět se do konfliktních států, aby pomohli tamním souvěrcům. Tato radikalizace v případě Afghánistánu a Iráku skutečně nastala, což vedlo k asymetrické válce. Spojené státy disponují nejmodernější armádou světa, jež dokáže zasadit ničující údery na velké vzdálenosti, což se ukázalo během operace Trvalá i Irácká svoboda. Obě operace měly okamžitý účinek v podobě svržení diktátorských režimů a pozitivního vlivu na některé arabské státy, které doposud podporovaly mezinárodní terorismus (např. Libye a Sýrie). Tyto státy dostaly strach, že by i oni mohly tvořit další cíl americké intervence, proto s USA začaly spolupracovat.¹²²

Válečné operace ze strany USA s sebou nesly také negativní dopady. Nechtěnými důsledky války se stala nejen asymetrická válka v Afghánistánu a Iráku, ale i atentáty mimo místo samotných válečných úderů. Jednalo se o útoky na Madrid z 11. 3. 2003 a Londýn ze 7. 7. 2005. Tyto atentáty ukázaly, že zásahy Západu do záležitostí jiné civilizace se mohou

---

¹²⁰ LINHART, Petr. ROUDNÝ, Radim. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, s. 192

¹²¹ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 207

¹²² Tamtéž, s. 208

ukázat jako velmi nebezpečný zdroj nestability a celosvětového konfliktu. Spojené státy svým represivním zásahem potvrdily argumenty teroristů, že oni představují oběti a pomohly jim k nárůstu sympatizantů mezi muslimy.¹²³

4. 4. 1 Situace na Blízkém a Středním východě

Negativní důsledky války vedly Spojené státy k uvědomění, že přílišné spoléhání se na vojenskou sílu nepřináší požadované cíle, což se projevilo v amerických prezidentských volbách v roce 2008. Vítězem se stal B. Obama, který zavrhoval politiku svého předchůdce G. Buse, a zdůrazňoval, že k jeho cílům patří postupná demokratizace Blízkého východu. USA podle prezidenta B. Obamy měly vyvíjet tlak na dílčí reformy zevnitř autoritativních režimů, protože skutečnou demokracii mohou do země přinést pouze samotní její obyvatelé.¹²⁴

Možná východiska v zahraniční politice USA vůči Blízkému východu obsahuje tzv. Baker-Hamiltonova zpráva, ve které je zdůrazněna potřeba zaměřit se přímo na samotný arabsko-izraelský konflikt. Spojené státy by měly přehodnotit svůj vztah k Izraeli, kterému poskytují značnou podporu, což vyvolává nevoli ze strany okolních muslimských států. Přestože toto spojení postrádá podložení jakoukoli bilaterální či bezpečnostní smlouvou, pro USA se jeví jako problematické změnit svůj vztah k tomuto státu, jelikož izraelsko-americké vztahy tvoří hlavní osu americké politiky v tomto regionu. Projevem snahy o řešení izraelsko-palestinského konfliktu bylo ze strany amerického prezidenta B. Obamy jmenování bývalého demokratického senátora G. Mitchella zvláštním vyslancem pro Blízký východ, jehož úkol spočívá v plnění role nezávislého emisara.¹²⁵ Tento krok s sebou přinesl velmi pozitivní účinek, ale aby přetrvál, měly by se USA izraelsko-palestinským vztahům věnovat intenzivně a po dlouhou dobu.

Velkou pozornost by USA měly věnovat také situaci v Iránu, který velmi ovlivňuje sousední Irák. Irán útoky z 11. září 2001 odsoudil a spolupracoval se Spojenými státy ve svržení Tálibánu v Iráku, a nejen to, poskytl také Američanům svá letiště ve východním Iránu a přístav Chabahar pro logistické účely. K poškození americko-iránských vztahů došlo poté, co Spojené státy zařadily Irán do „osy zla“, což bylo ze strany Iránu vnímáno jako zrada. To vedlo Irán k tomu, že se přidal k protiamerické koalici. Svržením diktátorského režimu S. Husajna v Iráku a oživením aktivit Tálibánu, který obnovil kontrolu v jižním a západním

¹²³ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 210

¹²⁴ KOZÁK, Kryštof. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: AMO, 2009, s. 195

¹²⁵ Tamtéž, s. 195

Afghánistánu, vzrostl vliv Iránu v regionu. Jako pozitivní se pro Spojené státy jeví to, že s Iránem mohou udržovat přátelské vztahy, aby jeho prostřednictvím mohly ovlivňovat dění v Iráku a vést k přerušení jeho jaderného programu.¹²⁶

Situaci na Blízkém východě však nejvíce ovlivňuje dění v Iráku, který byl Američany zbaven režimu S. Husajna. Po úspěšném vojenském vítězství Spojených států se rozhodovalo o urychleném nebo o postupném předání moci iráckým představitelům. Konečné rozhodnutí znělo, že moc nad Irákem bude předána postupně. Ještě předtím však došlo k vytvoření okupační správy v čele s P. Bremerem. Na stavu Iráku po válce se negativně podepsal nedostatek kompetentních osob, které by zajistily předání moci, bezpečnost, koordinaci mezi jednotlivými agenturami a zejména fungování právního systému. V roce 2006 dokonce panovaly obavy z možného etnického rozpadu Iráku, situaci se však v roce 2007 podařilo stabilizovat díky navýšení počtu vojáků a získání podpory regionálních sunnitských vůdců. Tehdy se prezident B. Obama zavázal k postupnému stažení vojsk do konce roku 2011.¹²⁷ Situace v Iráku se jeví jako bezpečnější v porovnání s minulým režimem, avšak stále se musí řešit mnoho problémů. K tomu, aby se Irák stal dobře se rozvíjející demokracií, bude potřebovat silnou centrální vládu a také mezinárodní podporu.

4. 4. 2 Komplexní strategie v boji proti terorismu

K definitivnímu odstranění terorismu se musíme zaměřit na jeho základní příčiny. Vojenské akce se ukázaly krátkodobě účinné, ale také je nutné dlouhodobé působení v oblasti politiky, diplomacie a ekonomie.

Jako složitý úkol se jeví odstranění pocitů ponížení u muslimů, kteří se cítí být ohroženi západní kulturou. Pro Západ je důležité získat důvěru celého arabského světa, se kterým musí na míru v oblasti Blízkého východu spolupracovat. OSN jako mezinárodní organizace v rámci boje proti globálnímu terorismu přijala několik důležitých dokumentů. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN. K jejich přijetí došlo během let 1999–2004, obsahují základní charakteristiky terorismu.

Po teroristických útocích z 11. září 2001 došlo k přijetí Rezoluce č. 1373. Obsahovala výzvu k členským státům, aby přijaly přímá opatření proti terorismu. Na základě této rezoluce byl vytvořen Protiteroristický výbor OSN, který měl pomáhat státům naplňovat úkoly z rezoluce a zároveň posilovat sankční režim.

---

¹²⁶ KOZÁK, Kryštof. Zahraniční politika USA na začátku 21. století. Praha: AMO, 2009, s. 209

¹²⁷ Tamtéž, s. 212

Další rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1566 z roku 2004 zdůrazňovala, že globální terorismus představuje největší hrozbu pro mír a bezpečí ve světě. Rezoluce říká, že terorismus nemůže být ničím ospravedlněn.

Důležitým dokumentem OSN je tzv. „zpráva šestnácti moudrých“ z prosince 2004, jež nese název „Bezpečný svět: naše sdílená zodpovědnost“. Tento dokument obsahuje kompletní strategii proti terorismu v pěti hlavních bodech, které se zaměřují na dlouhodobé působení proti terorismu a prevenci.¹²⁸

Evropská bezpečnostní strategie se v tomto směru s OSN shoduje. Důraz na boj proti terorismu je ukotven uceleně v Evropské bezpečnostní strategii z prosince 2003, jež nese pojmenování „Bezpečná Evropa v lepším světě. Evropská bezpečnostní strategie.“. Stejně jako rezoluce OSN se tato strategie zaměřuje na preventivní působení spolu s politickým a ekonomickým působením, jelikož možné hrozby v sobě nenesou pouze vojenský charakter, proto ani boj proti nim nemůže být veden pouze pomocí fyzické síly.¹²⁹

V případě tendencí v boji terorismu lze do budoucna předpokládat, že bude pokračovat zahájený proces komplexního působení proti terorismu na mezinárodní úrovni. Nechtěně důsledky války v Afghánistánu a Iráku vedly USA a Západ k poznatku, že vojenská síla může být účinná, ale musí ji doprovázet také politické a diplomatické vyjednávání.

4. 4. 3 Hodnocení americké politiky v oblasti Blízkého a Středního východu

Hodnocení americké zahraniční politiky v oblasti Blízkého a Středního východu se jeví jako rozporuplné. Spojené státy si svými mnohdy neuváženými zásahy do záležitostí jiných států vytvořily mnoho nepřátel, což platí i o zmíněném regionu.

Krátkozraká americká politika se často zaměřuje na zdánlivě jednoduchá řešení, která v konečném důsledku přináší řadu komplikací. Jako příklad můžeme uvést válku v Iráku, již lze označit za zásadní chybu. Tehdejší americký prezident G. Bush pod vlivem neokonzervativců v Kongresu USA podlehl názoru, že je nezbytně nutné vojensky svrhnout režim S. Husajna, jelikož podle nich měl Irák podporovat teroristy a navíc vlastnit jaderné zbraně. Žádné z těchto podezření se později nepotvrdilo, patrně zde sehrály důležitou roli americké tajné služby, jimž se přičítá manipulace s důkazy. Válka v Iráku vedla k obrovské kritice Spojených států nejen ze zahraničí, ale i od samotných amerických obyvatel. Vojenské

---

¹²⁸ EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010, s. 220

¹²⁹ Tamtéž, s. 222

řešení problému s terorismem se v tu dobu začalo jevit jako nesprávné, což vedlo k požadavku, aby došlo ke stažení vojenských jednotek nejen z Iráku, ale také z Afghánistánu.

Nespokojenost Američanů vedla ke změně strategie v boji proti terorismu. Nový trend potvrdilo zvolení americkým prezidentem B. Obamu, jehož volební program se vyznačoval odmítáním zahraniční politiky jeho předchůdce. Prezident B. Obama si po nástupu do úřadu stanovil pro oblast Blízkého a Středního východu čtyři cíle: stabilizování Iráku před odchodem amerických vojsk, stažení amerických jednotek z Afghánistánu, dosažení průlomu v mírovém řešení izraelsko-palestinského konfliktu a zahájení dialogu s Íránem o jeho jaderném programu.¹³⁰

Již za bývalého amerického prezidenta G. Bushe se Spojené státy snažily v Iráku podporovat umírněnější sunnity, kteří byli považováni za schopné vytvořit stabilní vládu. USA se nepodařilo zajistit sunnitům převahu, tu naopak získali radikální šiité, což mělo za následek sblížení Iráku s Íránem, čímž tyto státy vytvořily protiváhu sousednímu Turecku. USA postrádají čím dál více schopnost ovlivňovat dění v Iráku, což vede k posilování pozice Íránu. Prezident B. Obama tak stojí před dvěma možnými variantami vývoje, buď se mu podaří prostřednictvím sankcí na vývoz ropy oslabit Írán, anebo je možné, že USA budou opět stát před volbou, zda použít vojenskou sílu. Americký prezident si uvědomuje, že v Kongresu USA převažuje k Íránu nepřátelství a přání vojensky se mu postavit, věří však, že se mu případné válce podaří zabránit.

B. Obama příliš přeceňuje vliv USA na jiné státy, což platí i pro Afghánistán. Je pravdou, že se mu podařilo fyzicky odstranit vůdce al-Káidy bin Ládina, ale příčiny problému stále přetrvávají. Ačkoliv americké jednotky v Afghánistánu působily přes deset let, což stálo USA kolem 550 miliard dolarů, nepodařilo se zde nastolit stabilní vládu. Navíc došlo k narušení vztahů s Pákistánem, který pozastavil spolupráci s USA v boji proti terorismu, jelikož Spojené státy jej nejsou ochotny podpořit na úkor Indie.¹³¹ To komplikuje Američanům situaci, protože na rok 2013 je naplánováno stažení amerických vojsk z Afghánistánu.

Vliv Spojených států chtěl prezident B. Obama uplatnit také při řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Domníval se, že se mu podaří přesvědčit izraelského premiéra B. Netanjahua k obnovení mírového jednání. Jeho záměr se mu nepodařil. V tomto případě lze u B. Obamy opět sledovat přehnanou víru v americký vliv.

---

¹³⁰ LAĪDI, Zaki. Dosavadní Obamova bilance na Středním východě je dost tristní. In: [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dosavadni-obamova-bilance-na-strednim-vychode-je-dost-tristni-puw-/kavarna.aspx?c=A120222_131611_kavarna_chu

¹³¹ Tamtéž.

Cíle, které si v úvodu svého funkčního období B. Obama předsevzal, se mu z velké části nepodařilo naplnit. Na vině může být nárůst počtu asymetrických konfliktů, proti kterým lze těžko bojovat za použití tradičních vojenských postupů. Negativně se v politice B. Obamy projevilo narušení vztahů s některými americkými spojenci a neshody s Kongresem USA, který v některých záležitostech zaujímá krajní postoj. Za největší slabinu Obamovy politiky lze považovat jeho neschopnost prosadit své vize, jelikož podléhá okolnímu tlaku, zejména ze strany Kongresu USA. Pro nadcházející prezidentské volby by proto B. Obama měl přijít s takovými vizemi, které lze reálně uskutečnit a které bude schopný prosadit.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce byla analýza války proti terorismu a její současné tendence. Pozornost byla věnována informacím o možných příčinách terorismu, jeho vlivu na mezinárodní situaci a na současné tendence v boji proti němu.

V bakalářské práci jsem se zabývala všemi předeslanými tématy, čímž považuji cíl své práce v rámci daného rozsahu za naplněný. Vzhledem k šíři tématu terorismu se nabízí možnost dalšího zpracování s ohledem na jeho stále neukončený vývoj, který poskytuje prostor pro zkoumání.

V první kapitole této bakalářské práce jsou vymezeny základní pojmy. Značná pozornost je věnována samotnému termínu terorismus, jehož definice se různí podle hodnotícího hlediska. Výčet obsahuje ty pojmy považované za relevantní s ohledem ke zvolenému tématu.

Druhá kapitola je zaměřená na charakter útoků z 11. září 2001, které ovlivnily světovou politiku. Samotné analýze atentátů předchází rozbor některých názorů S. Huntigtona, který svými výroky otevřel celosvětovou diskuzi o povaze islámské víry. V této kapitole jsou zohledněny názory na důsledky dekolonizace hodnocené jako jednu z původních příčin terorismu. Pozornost byla věnována událostem z 11. září 2001, které představují mezník v boji proti terorismu. V práci byly sledovány důsledky útoků, které se projeví v narušení atmosféry klidu a nástup globálního terorismu.

Ve třetí kapitole je charakterizována oscilace americké zahraniční politiky mezi unilateralismem a multilateralismem. Následně jsou analyzovány nejen dvě války vedené Spojenými státy v Afghánistánu a Iráku, ale i jejich důsledky, které se projeví i na mezinárodním poli.

Čtvrtá kapitola se věnovala dalším aspektům terorismu, přičemž máme na mysli státy podporující terorismus, které představují velký problém, jelikož komplikují boj s terorismem. Důležitou část zájmu představuje také problematika kontroly jaderného zbrojení, u níž je pohled zaměřen na možné zneužití ze strany teroristů a další hrozby současného terorismu, u nichž největší obavy panují ze zbraní hromadného ničení. V závěrečné části práce jsou zohledněny současné tendence, prostřednictvím kterých se Západ a Spojené státy snaží bojovat s terorismem.

Bakalářskou práci lze využít pro porozumění problematice terorismu, v případě zájmu doporučuji studium dalších monografií věnujících se této oblasti.

Seznam použitých zkratek

CIA	Ústřední výzvědná služba (Central Intelligence Agency)
CTBT	Smlouva o úplném zákazu jaderných zkoušek (Comprehensive Nuclear-Test-Ban-Treaty)
ETA	Baskicko a svoboda (Euskadi Ta Askatasuna)
EU	Evropská unie
FBI	Americký Federální úřad pro vyšetřování (Federal Bureau of Investigation)
GWOT	Globální válka proti terorismu (Global War on Terror)
INF	Jaderné zbraně středního dosahu (Intermediate – range Nuclear Forces)
IRA	Irská republikánská armáda (Irish Republican Army)
ISAF	Mezinárodní ozbrojené síly pro bezpečnostní pomoc (International Security Assistance Forces)
ISI	Pákistánská tajná služba
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treat Organization)
NPT	Smlouva o nešíření jaderných zbraní (Treaty on the Nonproliferation of Nuclear Weapons, Nuclear Non- Proliferation Treaty)
OSN	Organizace spojených národů
SALT I, II	Smlouvy o omezení strategických jaderných zbraní (USA – SSSR), (Strategic Arms Limitation Treaty)
SORT	Smlouva o omezení strategických útočných jaderných zbraní (USA – Rusko), (Strategic Offensive Reductions Treaty)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
START I, II	Smlouvy o snížení počtu strategických jaderných zbraní (USA – SSSR/ Rusko), (Strategic Arms Reduction Treaties)
USA	Spojené státy americké (United States of America)

Prameny a literatura

Publikace

BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus. Střet civilizací, nebo dialog kultur*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. 187 s. ISBN 80-85959-96-8.

BARŠA, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 156 s. ISBN 80-210-3114-X.

BŘÍZA, Vlastislav. *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Praha: Karolinum, 2010. 333 s. ISBN 978-80-246-1864-7.

CLARKE, Richard. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing s.r.o., 2005. 269 s. ISBN: 80-86851-14-1.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21.století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2006. 304 s. ISBN 80-7278-326-2.

EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum, 2010. 398 s. ISBN 978-80-246-1790-9.

HOLUB, Tomáš. *Boj proti terorismu. Ve světle nauky o takzvané spravedlivé válce*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7278-508-7.

HUNTINGTON, Samuel. *Střet civilizací. Boj kultur a přeměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001. 387 s. ISBN 80 86182-49-5.

JOCH, Roman. *Proč právě Irák? Příčiny a důsledky konfliktu*. Praha: Mladá fronta, 2003. 168 s. ISBN 80-204-1024-4.

KOZÁK, Kryštof. *Zahraníční politika USA na začátku 21.století*. Praha: AMO, 2009. 308 s. ISBN 978-80-87092-11-8.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ. Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2

KRULÍK, Oldřich. MAŠEK, Ivan. MIKA, Otakar. *Fenomén současného terorismu*. Brno: VUT, 2008. 124 s. ISBN 978-80-214-3600-8.

LINHART, Petr. ROUDNÝ, Radim. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. 240. s. ISBN 978-80-7395-165-8.

SOROS. Georg. *Věk omylnosti. Důsledky války s terorem*. Praha: Evropský literární klub, 2007. 172 s. ISBN 978-80-86316-75-8.

TŮMA, Miloslav. *Mírové využívání jaderné energie, nešíření jaderných zbraní a jaderné odzbrojení*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. 179 s. ISBN 978-80-86506-77-7.

Elektronické zdroje

The Online Etymology Dictionary. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:
<http://www.etymonline.com/index.php?term=terrorism>

Odbor bezpečnostní politiky. *Definice pojmu terorismus*. [cit. 2011-12-1]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky: Definice pojmu terorismus. [online]. [cit. 2012-03-14].
Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

Policie České republiky: Terorismus. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:
<http://www.policie.cz/clanek/narodni-kontaktni-bod-pro-terorismus.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

Ministerstvo vnitra České republiky: Typologie terorismu. [online]. [cit. 2012-03-14].
Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>

HODER, Lukáš. Revue politka: Obama plní očekávání. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:
<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1341/obama-plni-ocekavani>

Novinky.cz. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/259533-iran-odpovedel-na-embargo-embargem.html?ref=boxE>

České noviny. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:
http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/pokud-libye-nezpacifikuje-milice-hrozi-ji-pry-obcanska-valka/736338&id_seznam=76

JEMELKA, Petr. Vznikl nový stát, požádal o internetovou doménu .ss. In: [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:
<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=706709>

Týden.cz. [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné z:
http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/mista-kde-to-vre/analytici-syrie-smeruje-k-dlouhe-obcanske-valce_227177.html

LAÏDI, Zaki. Dosavadní Obamova bilance na Středním východě je dost tristní. In: [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dosavadni-obamova-bilance-na-strednim-vychode-je-dost-tristni-puw-/kavarna.aspx?c=A120222_131611_kavarna_chu

Afghanistan: International Security Assistance Force. [online]. [cit. 2012-03-21]. Dostupné z:
<http://www.isaf.nato.int/history.html>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kamila Polášková
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Válka proti terorismu a její současné tendence
Název v angličtině:	War against terrorism and its current tendencies.
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá analýzou války proti terorismu a jejími současnými tendencemi. Rozhodující aspekt představují postoje Spojených států, které aplikovaly strategii války proti terorismu v Afghánistánu a Iráku. Zohledněny jsou i další aspekty boje proti terorismu
Klíčová slova:	Terorismus , al-Káida, válka proti terorismu, politika Spojených států, Afghánistán, Irák.
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with analysis of the War on Terror and its current tendencies. The decisive aspect is represented by the attitudes of the United States of America, which applied their war strategy of the War on Terror in Afghanistan and Iraq. Other aspects of War on Terror are taken into consideration, too.
Klíčová slova v angličtině:	Terrorism, al-Qaeda, War on Terror, policy of the United States of America, Afghanistan, Iraq.
Přílohy vázané v práci:	Žádné.
Rozsah práce:	54
Jazyk práce:	Český jazyk

